

UNIVERZA V LJUBLJANI  
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA VZROKOV ZA PROPAD SILICON VALLEY BANK V  
LETU 2023 TER S TEM POVEZANA SISTEMSKA TVEGANJA**

Ljubljana, september 2025

LEA JAKOPIČ

## IZJAVA O AVTORSTVU

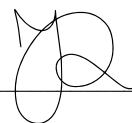
Podpisana Lea Jakopič, študentka Univerze v Ljubljani Ekonomske fakultete, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza vzrokov za propad Silicon Valley bank v letu 2023 ter s tem povezana sistemska tveganja, pripravljene v sodelovanju z mentorjem red. prof. dr. Markom Košakom

### IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo pisnih del UL EF, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo pisnih del UL EF;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Univerzi v Ljubljani Ekonomski fakulteti v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, 02.09.2025

Podpis študentke: \_\_\_\_\_



## POVZETEK

Magistrsko delo analizira propad banke Silicon Valley Bank marca 2023, pri čemer izpostavlja ključna tveganja in odziv regulatorjev. SVB je postala ranljiva zaradi neustreznega upravljanja likvidnosti, velike izpostavljenosti do dolgoročnih obveznic ter koncentracije nezavarovanih depozitov. Zaostritev monetarne politike je povzročila znatne nerealizirane izgube in upad zaupanja, kar je sprožilo panično dvigovanje depozitov. K razvoju dogodkov je prispevala tudi deregulacija, predvsem omilitev nadzora nad srednje velikimi bankami. Primer SVB ponazarja, kako lahko hitro širjenje informacij ogrozi stabilnost celotnega finančnega sistema. Ugotovitve poudarjajo pomen odgovornega vodstva, učinkovite regulacije in krepitve zaupanja javnosti.

**KLJUČNE BESEDE:** naval na banke, likvidnostno tveganje, sistemsko tveganje, bančna regulacija

## CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

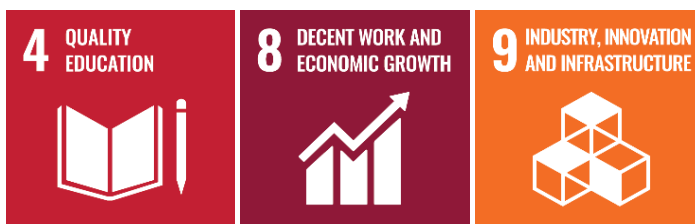


## ABSTRACT

The master's thesis analyses the collapse of the Silicon Valley Bank, in March 2023, highlighting key risks and regulatory response. SVB became vulnerable due to inadequate liquidity management, high exposure to long-term bonds and a concentration of uninsured deposits. Tightening of monetary policy caused unrealized losses and a loss of confidence, triggering a bank run. Deregulation, particularly the easing of oversight on medium-sized banks also contributed to the crisis. The SVB case illustrates how rapid spread of information can threaten the stability of the entire financial system. Findings emphasize the importance of responsible leadership, effective regulation, and strengthening public trust.

**KEY WORDS:** bank run, liquidity risk, systemic risk, banking regulation

## SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS





## KAZALO

<b>1</b>	<b>UVOD</b> .....	<b>1</b>
<b>2</b>	<b>TVEGANJA V BANČNIŠTVU</b> .....	<b>3</b>
2.1	Likvidnostna tveganja .....	4
2.2	Obrestna tveganja .....	7
2.3	Sistemska tveganja .....	9
<b>3</b>	<b>REGULACIJA V BANČNIŠTVU</b> .....	<b>12</b>
3.1	Basel III .....	12
3.1.1	Kapitalske zahteve .....	13
3.1.2	Likvidnostni standardi .....	15
3.2	Zakon Dodd-Frank .....	16
3.3	Mikro- in makrobonitetni nadzor .....	18
3.4	Jamstvo vlog .....	19
<b>4</b>	<b>ZGODOVINA IN RAZVOJ SILICON VALLEY BANK</b> .....	<b>20</b>
<b>5</b>	<b>ANALIZA PROPADA SILICON VALLEY BANK</b> .....	<b>21</b>
5.1	Globalne ekonomske razmere .....	22
5.2	Računovodski izkazi .....	23
5.2.1	Mednarodni standardi računovodskega poročanja .....	29
5.3	Naložbena strategija .....	29
5.4	Upravljanje tveganj .....	32
5.5	Naval na banko .....	35
<b>6</b>	<b>POSLEDICE PROPADA</b> .....	<b>36</b>
6.1	Ukrepi regulatorjev .....	39
<b>7</b>	<b>PRIMERJALNA ANALIZA Z NORTHERN ROCK BANK</b> .....	<b>41</b>
<b>8</b>	<b>DISKUSIJA</b> .....	<b>43</b>
<b>9</b>	<b>SKLEP</b> .....	<b>46</b>
	<b>SEZNAM KLJUČNE LITERATURE</b> .....	<b>47</b>
	<b>LITERATURA IN VIRI</b> .....	<b>48</b>

## KAZALO TABEL

Tabela 1: Ključni mejniki v razvoju Silicon Valley Bank od ustanovitve do propada .....	21
Tabela 2: Izkaz poslovnega izida Silicon Valley Bank in dobiček na delnico med leti 2019 in 2022 .....	24
Tabela 3: Bilanca stanja Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022 .....	25
Tabela 4: Pregled kapitalske ustreznosti Silicon Valley Bank leta 2022 .....	28

## KAZALO SLIK

Slika 1: Kapitalske zahteve po Basel III regulativi .....	14
Slika 2: Stopnje inflacije v Združenih državah Amerike med leti 2015 in 2025 .....	22
Slika 3: Obrestne mere v Združenih državah Amerike med leti 2015 in 2025 .....	23
Slika 4: Povzetek bilance stanja Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022 .....	26
Slika 5: Sestava sredstev Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022 .....	27
Slika 6: Ocena nerealiziranih izgub in dobičkov iz finančnih sredstev Silicon Valley Bank med leti 2017 in 2022 .....	32
Slika 7: Prilivi in odlivi depozitov Silicon Valley Bank po kvartalnih med leti 2019 in 2023 .....	36
Slika 8: Število propadlih bank v Združenih državah Amerike med leti 2001 in 2025 .....	38

## SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

**AFS** – (angl. available-for-sale); razpoložljivo za prodajo

**COVID-19** – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 2019

**EU** – Evropska unija

**FDIC** – (angl. Federal Deposit Insurance Corporation); Zvezna agencija za zavarovanje vlog

**FED** – (angl. Federal Reserve); Ameriška centralna banka

**FSOC** – (angl. Financial Stability Oversight Council); Svet za nadzor finančne stabilnosti

**HTM** – (angl. held-to-maturity); v posesti do zapadlosti

**LCR** – (angl. liquidity coverage ratio); količnik likvidnostnega kritja

**M&A** – (angl. mergers and acquisitions); združitve in prevzemi

**NSFR** – (angl. net stable funding ratio); količnik neto stabilnega financiranja

**SEC** – (angl. U.S. Securities and Exchange Commission); ameriška Komisija za vrednostne papirje in borzo

**SVB** – Silicon Valley Bank

**ZDA** – Združene države Amerike

# 1 UVOD

Bančni sistem predstavlja temelj delovanja sodobnega gospodarstva. Banke opravljajo vlogo finančnih posrednikov, ki s sprejemanjem depozitov in nudenjem posojil omogočajo pretok kapitala od varčevalcev k investitorjem. S tem spodbujajo učinkovito alokacijo virov, financiranje gospodarskih aktivnosti in širšo ekonomsko rast. Pri tem banke neizogibno prevzemajo različna tveganja, s katerimi morajo tudi aktivno in premišljeno upravljati. Njihova sposobnost obvladovanja teh tveganj ni pomembna le za lastno poslovno stabilnost, temveč tudi za stabilnost celotnega finančnega sistema. K temu banke prispevajo z odgovornim poslovanjem, spoštovanjem regulacije in sodelovanjem z nadzorniki, saj lahko v nasprotnem primeru težave hitro presežejo meje posamezne institucije. V letih od 2020 do 2023 so se svetovna gospodarstva soočila z več zaporednimi šoki, pandemijo koronavirusne bolezni 2019 (angl. coronavirus disease 2019, v nadaljevanju COVID-19), inflacijskimi pritiski, energetske krizo in vojno v Ukrajini. Zahtevne ekonomske razmere je še dodatno zaostriła restriktivna monetarna politika, kar je bistveno vplivalo na delovanje bančnega sektorja. Marca 2023 je nenadni propad SVB pretresel finančne trge in sprožil eno največjih kriz zaupanja po letu 2008. Kot 16. največja banka v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) in ključni finančni partner tehnološkega sektorja je Silicon Valley Bank (v nadaljevanju SVB) predstavljala pomembno vez med gospodarstvom in bančnim sistemom.

Magistrsko delo obravnava študijo primera propada SVB ter s tem povezana tveganja in regulacijo. Predmet raziskave so notranji dejavniki, kot so poslovne odločitve banke, struktura naložb in upravljanje tveganj ter zunanji dejavniki, vključno z gospodarskimi razmerami, monetarno politiko in regulativnim okoljem v ZDA. Temeljni namen magistrskega dela je celovito razumeti in pojasniti dinamiko propada SVB, pri čemer posebno pozornost namenjam likvidnostnim tveganjem, regulativnim vrzelim in posledicam za širši bančni sistem. Motiv za raziskavo izhaja iz aktualnosti tematike ter iz želje po razumevanju, kako lahko tudi v na videz stabilnem okolju pride do hitre spirale likvidnostne krize in izgube zaupanja javnosti. Primer propada SVB ponuja vpogled v novo realnost navalov na banke (angl. bank run) v digitalni dobi ter izpostavlja strukturne ranljivosti bank in vprašanje ustreznosti obstoječega regulativnega okvira.

Cilj magistrskega dela je analizirati ključne razloge za propad SVB, razumeti širši kontekst sistemskih tveganj ter oceniti učinkovitost obstoječih regulativnih in nadzornih mehanizmov. Poseben poudarek je namenjen primerjavi s propadom britanske banke Northern Rock, saj oba primera razkrivata podobne strukturne slabosti. Raziskava hkrati ponuja tudi kritičen pogled na morebitne izboljšave, načine preprečevanja tovrstnih propadov v prihodnosti in primerljivost z evropskim bančnim okoljem. Ob tem si zastavljam naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako je upravljanje tveganj v SVB vplivalo na njeno likvidnostno pozicijo pred propadom?
- Kakšno vlogo je imela struktura naložb v SVB pri propadu banke?
- Katere so bile vrzeli v bančni regulaciji v ZDA, ki so omogočile propad SVB?

Raziskava temelji na analizi sekundarnih podatkov, zbranih iz strokovne literature, znanstvenih člankov, poročil regulatorjev in izjav centralnih bank. Osnovo za raziskavo predstavlja poglobljen pregled literature o najbolj relevantnih tveganjih v finančnem sektorju ter teoretično ozadje bančne regulacije v ZDA. V osrednjem delu uporabljam metodologija študije primera, z analizo ključnih kazalnikov in finančnih rezultatov SVB v obdobju 2020–2023. Podrobna analiza bilance stanja in izkazov poslovnega izida omogoča identifikacijo opozorilnih znakov ter razumevanje zaporedja dogodkov, ki so privedli do propada banke. Dodatno izvajam tudi primerjalno analizo s primerom britanske banke Northern Rock, ki je leta 2007 doživela podobno likvidnostno krizo. Namen primerjave je prepoznati skupne značilnosti in razlike v regulativnem odzivu ter učinke na sistemsko stabilnost v različnih okoljih. V empiričnem delu je raziskava dopolnjena predvsem z uporabo opisne metode in interpretacijo ključnih ugotovitev, ki so podprte z navzkrižno primerjavo različnih virov. To zagotavlja večjo zanesljivost ugotovitev in prispeva k celostnemu razumevanju problema. Pri pripravi magistrskega dela si v določenih delih pomagam z orodje generativno umetno inteligenco ChatGPT. Uporabljam ga kot podporo pri oblikovanju osnovne strukture raziskovalnega dela, z namenom zagotavljanja jasne, logično zasnovane in celovite predstavitve vseh ključnih vidikov obravnavanega primera. ChatGPT mi prav tako služi kot pripomoček pri razvijanju začetnih idej za raziskovalna vprašanja, ki jih nato kritično ovrednotim in prilagodim glede na specifičen raziskovalni okvir. Poleg tega si z orodjem pomagam pri prevajanju strokovne literature iz tujega jezika, kar mi omogoča boljše razumevanje vsebinsko zahtevnejših besedil.

Magistrsko delo je strukturirano v dva glavna vsebinska sklopa. Prvi del predstavlja teoretično ozadje tveganj in regulacije v bančništvu ter vzpostavlja konceptualni okvir za razumevanje vzrokov bančnih kriz, medtem ko se drugi del osredotoča na poglobljeno analizo primera propada banke SVB in njegovih posledic. V prvem poglavju so predstavljene ključne vrste bančnih tveganj, s poudarkom na likvidnostnem, obrestnem in sistemskem tveganju, pri čemer je izpostavljena povezanost bančne stabilnosti s širšim makroekonomskim okoljem. Sledi poglavje o regulaciji v bančništvu, ki obravnava glavne regulativne okvirje, kot sta Basel III in Zakon Dodd-Frank, ter analizira vpliv deregulacije na stabilnost bančnega sistema. V nadaljevanju je predstavljena zgodovina in poslovni razvoj SVB, s poudarkom na ključnih mejnikih in njeni osredotočenosti na tehnološki sektor. Osrednji del magistrskega dela povezuje teoretična izhodišča z aktualnim primerom. Sledi poglavje o vzrokih za propad SVB, ki zajema pregled globalnih gospodarskih razmer in vpliva monetarne politike, analizo računovodskih izkazov banke, oceno naložbene strategije, pomanjkljivosti v upravljanju tveganj ter sam potek navala na banko. V petem vsebinskem poglavju so obravnavane posledice propada SVB na ameriški in globalni bančni sistem,

vključno z odzivom regulatorjev in širšimi vplivi na druge finančne institucije. Sledi primerjalna analiza s propadom britanske banke Northern Rock leta 2007, pri čemer so izpostavljene ključne podobnosti in razlike v dinamiki dogodkov in regulativnemu odzivu. Zadnje vsebinsko poglavje vključuje diskusijo, ki združuje glavna spoznanja raziskave in jih analizira tudi v kontekstu evroobmočja. Posebna pozornost je namenjena vprašanju ustreznosti obstoječe regulacije, systemskega nadzora in možnosti uvedbe popolnega zavarovanja vlog. Podajam tudi lastne predloge za izboljšanje upravljanja tveganj, nadzora in regulacije v bančnem sektorju v namen preprečevanja takšnih propadov v prihodnosti.

## 2 TVEGANJA V BANČNIŠTVU

Bančništvo je kompleksna panoga, ki vključuje številne vidike, kot so poslovanje, regulativa, tehnološki napredek in upravljanje tveganj. Banke in finančne institucije so izpostavljene širokemu spektru tveganj, ki jih v grobem delimo v tri kategorije: finančna, operativna in zunanja tveganja. Med finančna tveganja uvrščamo tista tveganja, ki so povezana s strukturo bilance stanja in izkaza poslovnega izida. Ena najpogostejših bančnih tveganj so likvidnostna, obrestna, kreditna, valutna in tržna tveganja. Operativna tveganja so povezana s splošnimi poslovnimi procesi banke in potencialnim vplivom na njih zaradi skladnosti z bančno politiko, notranjimi sistemi in tehnologijo, informacijsko varnostjo in ukrepi proti goljufijam. Drug vidik operativnih tveganj zajema strateško načrtovanje banke, organizacijsko strukturo in upravljanje kadrov, tveganje ugleda ter razvoj produktov. Zunanja tveganja so povezana s poslovnim okoljem banke, vključno z makroekonomskimi, pravnimi in regulativnimi dejavniki ter splošno finančno infrastrukturo in plačilnim sistemom, kjer banka posluje. Med zunanja tveganja uvrščamo vse vrste tveganj, ki izvirajo iz okolja izven banke in bi lahko ogrozila njeno sposobnost nadaljnjega poslovanja banke. Tveganja v finančnem sektorju so medsebojno povezana, na primer, finančna institucija, ki se ukvarja s posli v tujini, je izpostavljena valutnemu, likvidnostnemu in obrestnemu tveganju ter mora obenem upoštevati tudi lokalne zakonodajne predpise (Van Greuningan in Bratanovic, 2009).

Prevzemanje tveganj je del poslovnega modela bank, zato je učinkovito upravljanje tveganj en izmed ključnih dejavnikov, ki prispevajo k dolgoročnemu uspehu in stabilnosti. Aktivno upravljanje vključuje zgodnje prepoznavanje, oceno verjetnosti in resnosti tveganj ter sprejemanje korektivnih ukrepov. Banke se s tveganji soočajo na dnevni ravni, zato imajo v večini poleg bančne regulacije tudi dobro zasnovano lastno varnostno infrastrukturo. Banke in finančne institucije si prizadevajo najti pravo ravnovesje med tveganji, da lahko ostanejo konkurenčne na trgu in zadostijo kreditnim potrebam, hkrati pa ne zaidejo v finančne težave pri svojem poslovanju. Ohranjanje zaupanja vlagateljev oziroma strank je bistvenega pomena za stabilnost finančnega sistema in prispeva k preprečevanju finančnih kriz (Van Greuningan in Bratanovic, 2009).

## 2.1 Likvidnostna tveganja

Likvidnost je eden ključnih pojmov v ekonomiji in pomeni sposobnost hitre pretvorbe sredstev v gotovino brez izgube vrednosti. Vzrok za propad številnih podjetij je nezmožnost pravočasnega izpolnjevanja dolgov in drugih obveznosti oziroma neustrezno upravljanje likvidnosti. Pri finančnih institucijah je vprašanje likvidnosti še posebej pomembno zaradi velikega obsega likvidnih sredstev in obveznosti do strank na njihovih bilancah stanja. V preteklosti se je banke dojemalo kot organizacije, ki olajšujejo določene transakcije za svoje stranke, kasneje pa tudi kot posrednike, ki opravljajo edinstveno storitev. Finančno posredovanje sredstev je sprva potekalo v večini preko bank in likvidnost se je nanašala na sposobnost bank, da izpolnijo svoje obveznosti do strank, kar je bilo odvisno od njihovega dostopa do denarja na medbančnem trgu ali z zadolževanjem pri centralni banki. V zadnjih desetletjih se je uveljavil tudi model trgovanja z vrednostnimi papirji preko nebančnih finančnih institucij, kot so borzno-posredniške hiše, skladi in drugi institucionalni vlagatelji. Ta prehod je povečal kompleksnost ocenjevanja in upravljanja likvidnost, saj so se razvili novi finančni instrumenti, povečala se je tudi povezanost finančnih institucij in trga (Adrian in Shin, 2008, str. 1–7).

Likvidnostno tveganje je v bančnem sektorju izjemno pomemben koncept, ki je pridobil na pomenu zaradi negativnih učinkov finančne krize med leti 2007 in 2009. Banke opravljajo dejavnost na obeh straneh bilance. Na strani sredstev izdajajo posojila nelikvidnim posojilojemalcem in s tem povečujejo pretok financiranja v gospodarstvu, na strani obveznosti pa sočasno sprejemajo sredstva vlagateljev in jim zagotavljajo likvidnost na zahtevo. Banke imajo pomembno vlogo v družbi, saj prenašajo zbrana sredstva na področje gospodarstva, ki ustvarja dodano vrednost. Pri dejavnosti pretvarjanja nelikvidnih sredstev v bolj likvidne depozite na vpogled morajo banke nenehno blažiti tveganja likvidnosti. Riziko torej izhaja iz nelikvidnosti bančnih posojil in nepredvidljivosti zahtev vlagateljev po likvidnosti. V kolikor banke svojih obstoječih sredstev ne morejo unovčiti na trgu po predvideni ceni, lahko pride do nezmožnosti, da izpolnijo svoje obveznosti na zahtevo. To je tveganje, ki se pojavi, ko banke niso sposobne takojšnje pretvorbe svojih sredstev v gotovino, tudi če imajo v trenutku zahteve na bilanci dovolj sredstev za izpolnitev obveznosti. Ranljiva kapitalska struktura spodbuja banke k ustvarjanju likvidnosti, kar omogoča vlagateljem, da dvignejo svoja sredstva, ko jih potrebujejo, hkrati pa varuje posojilojemalce pred likvidnostnimi šoki (Diamond in Rajan, 2001).

Ustvarjanje likvidnosti izpostavlja banke tveganju - večja kot je ustvarjena likvidnost - večja je verjetnost in resnost izgub zaradi morebitne potrebe po prodaji nelikvidnih sredstev za izpolnitev likvidnostnih zahtev strank. Ta pojav imenujemo prisilna prodaja (angl. distress sale), kjer so sredstva zaradi nujne potrebe po likvidnosti ali za kritje obveznosti prodana po nižani vrednosti. Finančne izgube, ki nastanejo zaradi prisilne prodaje sredstev, lahko oslabijo finančni položaj banke ali celo vodijo v njeno insolventnost. Kapital deluje kot blažilec tveganj in povečuje zmožnost banke za njihovo prevzemanje, pri čemer višja kapitalska razmerja bankam omogočijo ustvarjanje večje likvidnosti. Previsoke kapitalske

zahteve lahko tudi ovirajo ustvarjanje likvidnosti, saj zmanjšujejo finančno krhkost banke, ki je sicer spodbuda za aktivno spremljanje posojilojemalcev in previdno odobravanje posojil. Poleg tega lahko dodaten lastniški kapital izrine depozite, kar prav tako zmanjša ustvarjanje likvidnosti (Berger in Bouwman, 2009).

V primeru bank, kjer so najpomembnejši viri financiranja depoziti, lahko tveganje likvidnosti hitro preide v problem zaupanja v finančni sistem. Banke imajo pomembno vlogo pri spodbujanju gospodarskega razvoja, saj prenašajo zbrane depozite individualnih in institucionalnih vlagateljev, ki temeljijo na zaupanju, na področje gospodarske dejavnosti. V kolikor pride do neravnovesja med financiranjem in obveznostmi banke, to ne ogroža le stabilnosti bančnega sektorja, temveč lahko negativno vpliva tudi na celotno gospodarsko aktivnost (Adrian in Shin, 2008, str. 1–7).

Banke nelikvidna sredstva, kot so posojila, pretvorijo v likvidne obveznosti oziroma vloge na vpogled. S strukturiranjem bilance stanja, kjer se dolgoročna, bolj donosna sredstva, financirajo s kratkoročnimi obveznostmi, banke ustvarjajo dodano vrednost za svoje komitente. S tem jim omogočajo, da del tveganja nepredvidenih potreb po likvidnosti prenesejo na banko, ki jim zagotavlja stalen dostop do sredstev. Med procesom transformacije je banka izpostavljena likvidnostnemu tveganju. Banke to tveganje upravljajo z združevanjem velikega števila vlog, pri čemer izkoriščajo dejstvo, da le redki komitenti potrebujejo takojšen dostop do celotnega zneska svojih prihrankov. Ta mehanizem lahko enostavno ponazorimo na primeru vezane vloge stranke, ki bo deležna nižje obrestne mere, v primeru da se odloči za predčasen dvig sredstev, vendar bo njen donos še vedno višji od tistega, ki bi ga dosegla s konzervativno naložbo brez posredovanja banke. Po drugi strani bo stranka, ki pusti sredstva vezana do zapadlosti, sicer prejela nižje obresti v primerjavi z bolj tveganimi naložbami, vendar bo imela zagotovljen dostop do svojih sredstev v vsakem trenutku (Diamond in Dybvig, 1983).

Kljub prednostim, takšna struktura bilance stanja prinaša tudi tveganje. V kolikor bi preveč vlagateljev hkrati zahtevalo dvig svojih sredstev, banka morda ne bi mogla izpolniti vseh obveznosti, saj so njena sredstva vezana v manj likvidnih naložbah. Banka bo primorana svoja sredstva pretvoriti v gotovino z izgubami, kar lahko privede do insolventnosti banke in posledično do njenega propada. V primeru nezaupanja v banko in množičnega dvigovanja vlog postane za posamezno stranko racionalno, da poskuša čim prej dvigniti svoj denar, ne glede na to, ali ga dejansko potrebuje, saj se sooča z nevarnostjo, da bo v primeru odlašanja ostala brez sredstev. Pojav, ko se veliko število komitentov istočasno odloči dvigniti svoje depozite, se imenuje naval na banke. Do navala na banke lahko privede neutemeljena panika, ko se komitenti bojijo, da banka ne bo sposobna izpolniti vseh njihovih zahtevkov za dvig. Panika med vlagatelji se širi samostojno zaradi asimetrije informacij. Z drugimi besedami, gre za samouresničujočo se prerokbo, kjer pričakovanja ene osebe ali skupine vplivajo na vedenje druge osebe ali skupine tako, da se ta pričakovanja na koncu uresničijo. V takšnih primerih so banke prisiljene likvidirati svoje naložbe po nižjih cenah, kar lahko vodi do insolventnosti in širjenja finančnih težav med drugimi institucijami. V dolgi zgodovini

bančništva je pojav navala na banke predstavljal kaos in resno grožnjo za finančno stabilnost, tako za posamezne vlagatelje kot za celotno gospodarstvo (Diamond in Dybvig, 1983).

Tradicionalno so banke ob soočanju s plačilno nesposobnostjo začasno prekinile možnost dvigovanja sredstev. Čeprav ta mehanizem kratkoročno preprečuje množične obremenitve bank, hkrati preprečuje dostop do prihrankov tudi tistim strankam, ki jih nujno potrebujejo. Takšen pristop vselej negativno vpliva na zaupanje v bančni sistem in povzroča veliko negotovosti. Regulatorji so razvili različne pristope za obvladovanje navalov na banke. Preventivno lahko uvedejo strožja pravila za banke, da zagotovijo njihovo finančno stabilnost in preprečijo prekomerna tveganja, kar bo podrobneje opisano v tretjem poglavju. V primeru nastalih finančnih težav lahko centralne banke zagotovijo likvidnost s posojanjem denarja ali odkupom sredstev finančnih institucij. Še ena pogosta rešitev je jamstvo vlade za depozite do določenega zneska. Čeprav to zmanjšuje nagnjenost vlagateljev k paniki, lahko tudi spodbudi banke k prevzemanju prekomernih tveganj. Čeprav je panika pogosto kolektivna in iracionalna, je lahko z individualnega vidika povsem racionalna, saj vsak posameznik želi čim prej zavarovati svoja sredstva. Kriza leta 2008 je pokazala, kako se lahko izguba zaupanja v stabilnost osnovnih sredstev hitro prelevi v beg kapitala. Ko so vlagatelji izgubili zaupanje, so zavrnili obnovo financiranja, kar je privedlo do kolapsa institucij, kot so Lehman Brothers in druge investicijske banke. Po krizi so regulatorji začeli omejevati obseg financiranja nelikvidnih sredstev s kratkoročnimi obveznostmi. Čeprav to zmanjšuje tveganje, lahko hkrati poveča stroške poslovanja, česar v kompleksnem bančnem sistemu ni enostavno ovrednotiti (Diamond in Dybvig, 1983).

Eden glavnih razlogov za likvidnostna tveganja je neskladje v ročnosti med sredstvi in obveznostmi banke. Krajše ročnosti pasivnih postavk, kot so depoziti, v primerjavi z daljšo ročnostjo aktivnih postavk, kot so posojila, povzročajo likvidnostni primanjkljaj. V tem primeru lahko že manjši odliv denarja povzroči težave pri zagotavljanju potrebnih virov za njegovo kritje. Za obvladovanje te likvidnostne vrzeli je ključno doseči ravnovesje med ročnostjo posojil in ročnostjo virov financiranja. Banke lahko ukrepe izvajajo glede na velikost svoje bilance, bodisi s pristopi na bilanci ali zunaj nje. Metode na bilanci stanja vključujejo spremembe v ročnostih aktivnih in pasivnih postavk ali dolgoročne spremembe v velikosti bilance. Spremembe je mogoče doseči z odpoklicem nekaterih terjatev, ki še niso zapadle in ustvarjanjem novih sredstev s krajšimi ročnostmi. Povečanje virov financiranja je možno s privabljanjem novih strank in spodbujanjem k polaganju dodatnih sredstev, s posebnim poudarkom na dolgoročnih vezanih vlogah. Metode zunaj bilance stanja se osredotočajo na dolgoročno pridobivanje novih virov in zagotavljanje stalnosti teh virov na aktivni strani bilance. Kontinuiteto je mogoče zagotoviti tudi z nakupom in prodajo terminskih pogodb, s katerimi se odpravljajo ali obvladujejo likvidnostni primanjkljaji banke. Upravljanje likvidnostnega tveganja torej ni zgolj osredotočeno na preprečevanje neskladja ročnosti, temveč tudi na ohranjanje kakovosti sredstev in zagotavljanje dostopa do dodatnih virov financiranja (Diamond, 1991).

Poslabšanje kakovosti sredstev, zlasti zaradi neplačevanja posojil, je eden od pomembnih vzrokov za likvidnostna tveganja v bankah. Nedonosna posojila na aktivni strani bilance in povečane zamude pri terjatvah lahko porušijo likvidnostno ravnotežje institucije. V kolikor posojila ali terjatve do strank niso poplačana pravočasno, pride do denarnega odliva na pasivni strani bilance, kar ustvarja likvidnostni pritisk. Banke morajo v takih primerih nujno zagotoviti dodatna likvidna sredstva v višini neplačanega zneska. Poleg povečanja nedonosnih terjatev, predstavljajo likvidnostno tveganje tudi nedonosna sredstva, med katere štejemo na primer naložbe v hčerinske družbe za povečanje vrednosti podjetja in naložbe v osnovna sredstva za nadaljevanje dejavnosti. Ker omenjena sredstva banka težko unovči, to ne izboljšuje likvidnostnega položaja (Diamond in Dybvig, 1983).

Izredni gospodarski ali politični dogodki v državi, ki ustvarijo nezaupanje v banke in povzročijo paniko med javnostjo, negativno vplivajo tudi na zaupanje v finančne trge. Takšne situacije so za banke težko predvidljive, a se morajo kljub temu soočiti z nepričakovanimi odlivi gotovine in posledično z likvidnostnimi težavami v primeru pomanjkanja rezerv. Nenadni odlivi se lahko pojavijo zaradi prenosa sredstev na vpogled na druge banke ter zaradi prekinitve ali neobnove dolgoročnih vlog ob dospelju. Prvi zmanjšuje denarna sredstva v kratkoročnih, drugi pa v dolgoročnih denarnih tokovih. Nenaden nastanek finančne krize, lokalne ali mednarodne, ustvarja negotovo okolje in krepí nezaupanje v bančni sektor. V kriznih obdobjih se lahko gotovina preusmeri k potrošnikom ali investitorjem, kar še dodatno poveča pritisk na bančno likvidnost. Dodatno je v takšnih gospodarskih razmerah bankam otežen dostop do posojil iz nacionalnih ali mednarodnih virov (Diamond in Dybvig, 1983).

Poslabšanje strukture ročnosti med sredstvi in obveznostmi ter nihanja tržnih pogojev vplivajo na dobičkonosnost in likvidnost bank. Podaljševanje ročnosti sredstev ob hkratnem skrajševanju ročnosti obveznosti vodi do likvidnostnih pritiskov, saj morajo banke kriti obrestne stroške v gotovini. Povečanje neizterljivih posojil dodatno otežuje denarni tok, medtem ko nenaden padec obrestnih mer zmanjšuje dobičke bank, vezanih na dolgoročna finančna posojila s fiksnimi obrestnimi merami. Prav tako večja nihanja deviznih tečajev negativno vplivajo na dobičkonosnost in likvidnostno pokritost bank z odprtimi negativnimi valutnimi pozicijami. Za zaščito pred tem tveganjem je ključno ohranjanje ustreznega ročnostnega usklajevanja med sredstvi in obveznostmi ter hitra izterjava zapadlih terjatev. V kolikor se temu tveganju ni mogoče v celoti izogniti, morajo banke iskati nove vire financiranja, bodisi s povečanjem osnovnega kapitala ali zagotavljanjem kapitalskih posojil. V takšnih razmerah se sicer lahko poveča likvidnost, vendar na račun višjih stroškov financiranja in nižje dobičkonosnosti (Diamond in Dybvig, 1983).

## **2.2 Obrestna tveganja**

Ekonomisti ločujejo med nominalnimi in realnimi obrestnimi merami. Nominalna obrestna mera predstavlja na trgu določeno ceno denarja, medtem ko realna obrestna mera upošteva

tudi vpliv inflacije na kupno moč denarja. Za oceno resnične donosnosti naložbe je pomembnejša realna obrestna mera. Banke kot finančni posredniki, se soočajo z obrestnim tveganjem na različnih ravneh. Spremembe obrestnih mer predstavljajo negotovost glede poslovne uspešnosti organizacije, saj lahko bistveno vplivajo na donosnost in tržno vrednost bančnih sredstev ter obveznosti. Vplivi sprememb obrestnih mer se razlikujejo glede na vrsto finančnega instrumenta, dobo zapadlosti ter časovno razporeditev denarnih tokov. Gibanja obrestnih mer ni mogoče zanesljivo napovedati, zato je učinkovito upravljanje tega tveganja ključnega pomena za stabilnost in konkurenčnost bančnih institucij (Clair, Touhey in Turbeville, 2009).

Med temeljne oblike tveganja, povezane s spremembami obrestnih mer, štejemo (Clair in drugi, 2009):

- tveganje zaradi ponovnega določanja obrestnih mer (angl. repricing risk);
- temeljno tveganje zaradi razlik v referenčnih obrestnih merah (angl. basis risk);
- tveganje sprememb v obliki krivulje donosnosti (angl. yield curve risk) in
- tveganje možnosti izbire (angl. option risk).

V tem poglavju se bom osredotočila na obrestno tveganje, ki se pojavlja pri vlaganju v dolgoročne obveznice. To tveganje je neposredno povezano s spremembami obrestnih mer, ki je orodje centralne banke za uravnavanje gospodarske aktivnosti in zagotavljanje stabilnosti finančnih trgov. Ena od posledic zvišanja obrestnih mer je zmanjšanje vrednosti obveznic, pri čemer so obveznice z daljšo ročnostjo še posebej občutljive na te spremembe. Obrestne mere in cene obveznic so obratno sorazmerne, torej ko obrestne mere rastejo, cene obveznic padajo in obratno. Novoizdane obveznice z višjo obrestno mero postanejo bolj privlačne za vlagatelje, kar zmanjša povpraševanje po obveznicah z nižjo obrestno mero. Banke, ki vlagajo v obveznice s fiksno obrestno mero, se tako izpostavljajo nerealiziranim izgubam, če njihova vrednost na trgu pade. Izgube so realizirane šele, ko se obveznice prodajo po nižji ceni kot so bile kupljene. Obrestno tveganje je prisotno pri vseh vrednostnih papirjih, vključno z obveznicami, za katere jamči vlada, kar pomeni, da tudi te niso zaščitene pred tržnimi nihanji. Čeprav vlada zagotavlja pravočasno plačilo obresti in odplačilo glavnice obveznice ob dospelosti, to ne pomeni, da obveznica ne more izgubiti vrednosti, če jo vlagatelj proda pred rokom. To je tesno povezano s tveganjem ponovnega določanja obrestne mere, ki izhaja iz časovnih neskladij med spremembami kuponov ali denarnih tokov sredstev, obveznosti in zunajbilančnih instrumentov. Na primer, dolgoročne obveznice s fiksno obrestno mero, ki so financirane s kratkoročnimi depoziti, lahko povzročijo tveganje ponovnega določanja obrestnih mer. Če se obrestne mere spremenijo, se stroški financiranja depozitov prilagodijo hitreje kot donosnost obveznic. Podobno se bo sprememba tržne vrednosti obveznic izrazila bolj kot vrednost depozitov, kar lahko vpliva na vrednost kapitala. Banke morajo skrbno ocenjevati in upravljati obrestna tveganja ter ustrezno prilagoditi svojo naložbeno strategijo, da bi zmanjšale tveganje za nastanek izgub. V primeru nenadnih potreb po likvidnosti, so lahko prisiljene prodajati razvrednotene vrednostne papirje z izgubo (Securities and Exchange Commission, 2013).

### 2.3 Sistemsko tveganja

Sistemsko tveganje lahko opredelimo kot verjetnost nenadne in obsežne izgube zaupanja v finančni sektor, pri čemer propad ene banke sproži domino učinek in paniko med varčevalci. V kolikor eden od udeležencev v finančnem sistemu ne zmore poravnati svojih obveznosti, lahko s tem povzroči neupravičeno širjenje nezaupanja tudi do preostalega dela sistema. To lahko sproži verižno reakcijo, ki vodi do množičnih dvigov sredstev, saj varčevalci vedo, da banke razpolagajo z omejenimi rezervami za kritje vseh vlog in so v skrbeh, da bodo svoja sredstva dobili le najhitrejši. Takšni dogodki, znani kot »širjenje okužb«, so pogosto posledica pomanjkljivih informacij komitentov, ki ne morejo razlikovati med finančno zdravimi in propadajočimi bankami. Izguba zaupanja lahko v najhujšem primeru vodi do zloma bančnega sistema, pri čemer banke niso več sposobne opravljati svojih osnovnih funkcij, kot so finančno posredništvo, zagotavljanje likvidnosti in prenos sredstev. Posledično pride do neučinkovite alokacije virov v gospodarstvu, v skrajnem primeru bi se gospodarstvo lahko vrnilo k blagovni menjavi. Poleg neposrednih gospodarskih posledic imajo bančni zlomi tudi znatne družbene stroške, kar še dodatno poudarja potrebo po učinkovitem preprečevanju in obvladovanju sistemskih tveganj v bančništvu. Medbančni denarni trg sicer deluje kot mehanizem za ublažitev tveganj, vendar povečuje izpostavljenost globalnega bančnega sistema zunanjim šokom. Dodatne težave izvirajo iz makroekonomske vloge bank, saj pomagajo pri izvajanju vladne monetarne politike. Na primer, vlada lahko preko bank z določanjem osnovne obrestne mere dosega določene cilje glede inflacije ali rasti denarne mase (Heffernan, 2005, str. 175–176).

Konsolidacija v bančništvu lahko na različne načine vpliva na sistemsko tveganje. Združitve in prevzemi (angl. mergers and acquisitions – M&A) običajno vodijo do bolj diverzificiranega podjetja, kar bi moralo zmanjšati tveganje. Vendar pa nekatere raziskave kažejo, da se koristi razpršenosti izničijo, saj banke zaradi apetitov po višjih donosih prevzemajo večja tveganja. Združitve in prevzemi prav tako povečujejo velikost bank, kar običajno pomeni, da ima propad večjih institucij potencialno večje sistemske posledice. Če vodstvo ve, da bo združena banka dovolj velika, da bo upravičena do statusa "prevelika, da bi propadla" (angl. "too big to fail"), so bolj verjetno pripravljene prevzemati večja tveganja, zlasti če se poslovanje banke poslabša (Heffernan, 2005, str. 533).

Skozi zgodovino se je sistemsko tveganje izkazalo za več kot le seštevek posameznih vrst tveganj, ki vplivajo na finančne institucije. Medtem ko je mogoče kreditno, likvidnostno, operativno in podobno tveganje neposredno pripisati določeni banki, je sistemsko tveganje mogoče pripisati le posredno. Sistemsko tveganje se razvija skupaj z razvojem finančnih trgov, regulacij in kolektivnega vedenja udeležencev na trgu. V primeru ustvarjanja tveganja na ravni posamezne institucije, le-te stroške nosijo same. Po drugi strani pa se sistemsko tveganje oblikuje kot skupek raznih vrst tveganj, ki izhajajo iz finančnih institucij in povezav med njimi. Stroške sistema tveganja nosijo vsi udeleženci v finančnem ter realnem sektorju in niso sorazmerno razporejeni med institucijami, ki prispevajo k tveganju. To lahko spodbuja banke do pretirano tveganega poslovanja ali naložbene strategije. Ocena sistemske

pomembnosti institucije je dinamična in se lahko bistveno spreminja glede na dane tržne razmere. Banke, ki imajo med gospodarskim vzponom relativno nepomembno vlogo, lahko med recesijo postanejo ključne za destabilizacijo sistema. Pri ocenjevanju sistemske pomembnosti ni dovolj upoštevati zgolj velikost institucije, temveč tudi njeno povezanost na trgu, ki lahko v kriznem času deluje kot mehanizem za širjenje tveganja. Zaradi pomanjkanja informacijske učinkovitosti finančnih trgov, sistemsko tveganje, ki izhaja iz delovanja in povezanosti finančnih institucij, pogosto ni ustrezno zajeto v tradicionalnih finančnih kazalnikih. To kaže na potrebo po bolj celovitih pristopih za ocenjevanje sistemskega tveganja, ki vključujejo širši nabor kriterijev in upoštevajo specifične značilnosti kriznih situacij (Smaga, 2014).

Sistemsko tveganje je pogosto posledica kolektivnega delovanja bank, razen v primerih, ko ga neposredno sproži propad posamezne sistemske pomembne finančne institucije (angl. *systemically important financial institution*). Banke lahko med gospodarskimi vzponi kolektivno povečajo svoje kreditno tveganje, pri čemer se, kljub diverzifikaciji na mikro ravni, sistemsko tveganje razvije na makro ravni. Sistemsko tveganje se lahko uresniči ne le zaradi stečaja največjih bank, temveč tudi zaradi nestabilnosti skupine manjših bank, ki so izpostavljene simetričnemu šoku. Propad negativno vpliva na sposobnost preostalih udeležencev finančnega sistema, da zagotavljajo ključne storitve realnemu gospodarstvu in lahko resno ogrozi stabilnosti celotnega sistema. Sistemsko tveganje se nenehno spreminja in vključuje širok spekter značilnosti. Finančni instrumenti, institucije, tržna infrastruktura ali posamezni segmenti finančnega sektorja predstavljajo vir, prenašalca ali tarčo sistemskega tveganja. Ocenjevanje obsega sistemskega tveganja je zahtevno, še posebej v obdobjih visoke volatilnosti, saj se njegove posledice hitro širijo in spreminjajo. Takšne ocene so lahko nagnjene k podcenjevanju obsega in resnosti tveganja. Kompleksna mreža povezav med finančnimi institucijami in trgi, skupaj z njihovo izpostavljenostjo realnemu sektorju, lahko pospeši širjenje šokov in s tem poveča sistemsko tveganje (Smaga, 2014).

Vsak šok, ki resno ogroža stabilnost in delovanje finančnega sektorja, lahko obravnavamo kot sistemsko tveganje. Tovrstno tveganje delimo na endogeno in eksogeno. Endogeno tveganje izhaja iz notranjih procesov finančnega sistema, kot so kolektivno vedenje institucij ali propad sistemske pomembne finančne institucije. Po drugi strani je eksogeno tveganje izzvano z zunanjimi dejavniki, kot so neravnovesja v realnem gospodarstvu. Sistemsko tveganje vključuje tveganje za pravilno delovanje sistema kot tudi tveganje, ki ga ustvarja sistem sam. Ti dve obliki tveganj se pogosto prepletata in medsebojno krepita, kar lahko ogrozi širšo finančno in gospodarsko stabilnost. Zaradi kompleksnih makro-finančnih povezav je pogosto težko jasno določiti izvor sistemskega tveganja, kar še dodatno otežuje njegovo prepoznavanje in obvladovanje. V grobem lahko sistemsko tveganje zaznamo na makro- ali mikro-ekonomskem nivoju. Makro-sistemsko tveganje se pojavi, ko je finančni sektor izpostavljen dejavnikom, kot je rast medsebojno povezanih izpostavljenosti ali gospodarsko neravnotežje. Mikro-sistemsko tveganje pa nastane, ko neuspeh posamezne banke, zlasti sistemske pomembne, negativno vpliva na celoten sektor. Obe dimenziji sta

medsebojno povezani in se lahko medsebojno krepi. Makro-sistemske tveganje lahko poveča verjetnost in obseg mikro-sistemskega tveganja. Na primer, ko se v sistemu kopičijo neravnotežja, se poveča verjetnost, da bo stečaj ene institucije sprožil verižno reakcijo, ki bo ogrozila stabilnost celotnega sistema. Makroekonomska tveganja pogosteje vplivajo na mikroekonomska, saj povečevanje sistemskih pritiskov na makro ravni prispeva k večji ranljivosti posameznih institucij. Vendar pa lahko mikro-tveganje, kot je propad sistemske pomembne banke (angl. systematically important bank), nastopi neodvisno od trenutne stopnje sistemske izpostavljenosti na makro ravni in še posebej v močno koncentriranih bančnih okoljih sproži finančno krizo (Smaga, 2014).

Kot že omenjeno v tem poglavju, lahko sistemske tveganje opredelimo kot pojav, pri katerem en šok sproži verižno reakcijo neuspehov, ki ogrožajo stabilnost celotnega finančnega in gospodarskega sektorja. Allen in Carletti (2013) to tveganje razvrstita v štiri ključne kategorije:

- Panike: Množični umiki vlog, lahko povzročijo samouresničujočo se prerokbo, kjer strah pred bančnim stečajem vodi v dejansko likvidnostno krizo bank in sproži širšo finančno nestabilnost.
- Padeč cen sredstev: Znatno znižanje vrednosti sredstev, kot so nepremičnine, delnice ali druge investicije, lahko oslabi kapital bank. Ko vrednost sredstev pade pod vrednost obveznosti, banke postanejo insolventne.
- Širjenje okužbe: Medsebojna povezanost finančnih institucij lahko povzroči hitro širjenje finančne stiske ene institucije na druge prek različnih mehanizmov, kot so medbančna posojila.
- Neravnovesje deviznih pozicij: Banke, ki imajo obsežne obveznosti v tuji valuti, hkrati pa imajo sredstva predvsem v domači valuti, so izpostavljene izgubam v primeru razvrednotenja domače valute in obratno.

Tradicionalne metode upravljanja tveganj pogosto spremljajo posamezne institucije, namesto da bi obravnavale celoten sistem. Za učinkovito prepoznavanje in obvladovanje sistemskega tveganja je nujno razumevanje kompleksnih medsebojnih odnosov med finančnimi institucijami, vpliv tržne psihologije in makroekonomskih dejavnikov (Allen in Carletti, 2013).

Sodobni finančni sistem je bolj globaliziran in medsebojno povezan kot kadarkoli prej. To ga še posebej izpostavlja sistemskemu tveganju, kar lahko sproži globalne finančne krize z obsežnimi gospodarskimi in družbenimi posledicami. Eden izmed načinov zmanjševanja sistemskega tveganja je oblikovanje tako imenovane varnostne mreže. Med drugim jo sestavljata posojilodajalec v skrajni sili in oblikovanje sheme zavarovanja. Vlogo posojilodajalca v skrajni sili največkrat prevzame država, ki z omogočanjem likvidnosti banki prepreči njen propad. Kadar imamo oblikovano shemo zavarovanja depozitov, naj varčevalci ne bi bili motivirani k dvigu depozitov, saj se za svoje prihranke ne bojijo. Ta

sistem je popolnoma učinkovit zgolj pri 100 % jamstvu, kar vodi do moralnega tveganja (Heffernan, 2005, str.175–176).

### **3 REGULACIJA V BANČNIŠTVU**

Eden ključnih delov finančnega sistema je regulacija, katere namen je zagotavljanje stabilnosti, varnosti in integritete institucij ter zaščita vlagateljev oziroma širše javnosti. Vloga regulacije v bančništvu je vzpostaviti pravila in nadzorne mehanizme, ki preprečujejo prekomerno tveganje, zmanjšujejo možnost finančnih kriz ter ohranjajo zaupanje v bančni sektor. Obsega tako nacionalne kot mednarodne predpise, ki jih oblikujejo centralne banke, nadzorne institucije ter finančne organizacije. Razvoj regulacije je pogosto odziv na finančne krize in druge makroekonomske šoke, ki opozarjajo na pomanjkljivosti obstoječih sistemov, kar vodi v prilagajanje zakonodaje in vzpostavitev novih standardov. V sodobnem globaliziranem in digitaliziranem finančnem okolju postaja regulacija še posebej pomembna, saj je potrebno usklajevanje pravil med državami in obvladovanje novih tveganj, povezanih s tehnološkimi inovacijami in vse bolj kompleksnimi finančnimi produkti. Regulacija bančnega sektorja obsega več ključnih področij, ki skupaj zagotavljajo stabilnost finančnega sistema. Med najpomembnejša sodijo kapitalske zahteve, ki bankam zagotavljajo zadostno rezervo za absorpcijo morebitnih izgub. Pomemben vidik je tudi nadzor tveganja, kjer banke vzpostavljajo sisteme za prepoznavanje in obvladovanje tveganj ter izvajajo stresne teste za oceno svoje odpornosti. Regulatorji določajo minimalne zahteve za likvidnost, ki zagotavlja, da banke razpolagajo z dovolj sredstvi za pravočasno izpolnjevanje obveznosti do vlagateljev. Hkrati regulacija uveljavlja ukrepe za varstvo vlagateljev in preprečevanje zlorab, kot sta pranje denarja in financiranje terorizma. Kljub pomembnosti regulacije, lahko pretirano stroga pravila zavirajo inovacije in bankam povečujejo stroške poslovanja. Zato je pomembno najti ustrezno ravnovesje med zagotavljanjem varnosti, a hkrati omogočiti bankam, da delujejo učinkovito in inovativno ter tako prispevajo k gospodarskemu razvoju (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

#### **3.1 Basel III**

Basel III predstavlja mednarodni regulativni okvir, ki ga je vzpostavil Baselski odbor za bančni nadzor (angl. Basel Committee on Banking Supervision). Namen Baselskega sporazuma je izboljšati regulacijo, nadzor in upravljanje tveganja bank, da bi okrepili stabilnost finančnega sistema po vsem svetu. Basel III je nadgradnja predhodnih Basel I in Basel II, ki sta bila sprejeta kot odziv na pomanjkljivosti bančne regulacije, razkrite med svetovno finančno krizo 2008. Posodobitev regulacije se je izvajala v fazah več let, kar je omogočilo bankam in sodnim oblastem postopno prilagoditev novim standardom ter pravnim okvirjem. Ključna vloga Basel III je povečati odpornost globalnega bančnega sistema pred gospodarskimi šoki in preprečiti prihodnje finančne krize. V primerjavi s predhodno regulacijo, je nov sporazum prinesel strožje kapitalske in likvidnostne zahteve,

ki upoštevajo tudi tveganju prilagojena sredstva (angl. risk-weighted assets) banke. Basel III je v grobem sestavljen iz treh stebrov. Prvi steber obravnava kapitalsko in likvidnostno ustreznost ter določa minimalne zahteve. Drugi steber določa standarde nadzornega procesa in ocenjevanja tveganja bank. Tretji steber spodbuja tržno disciplino in transparentno poslovanje bank. Basel III obsega tudi predpise za proticiklične kapitalske blažilnike, razmerja zadolženosti in specifične ukrepe namenjene sistemsko pomembnim institucijam (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

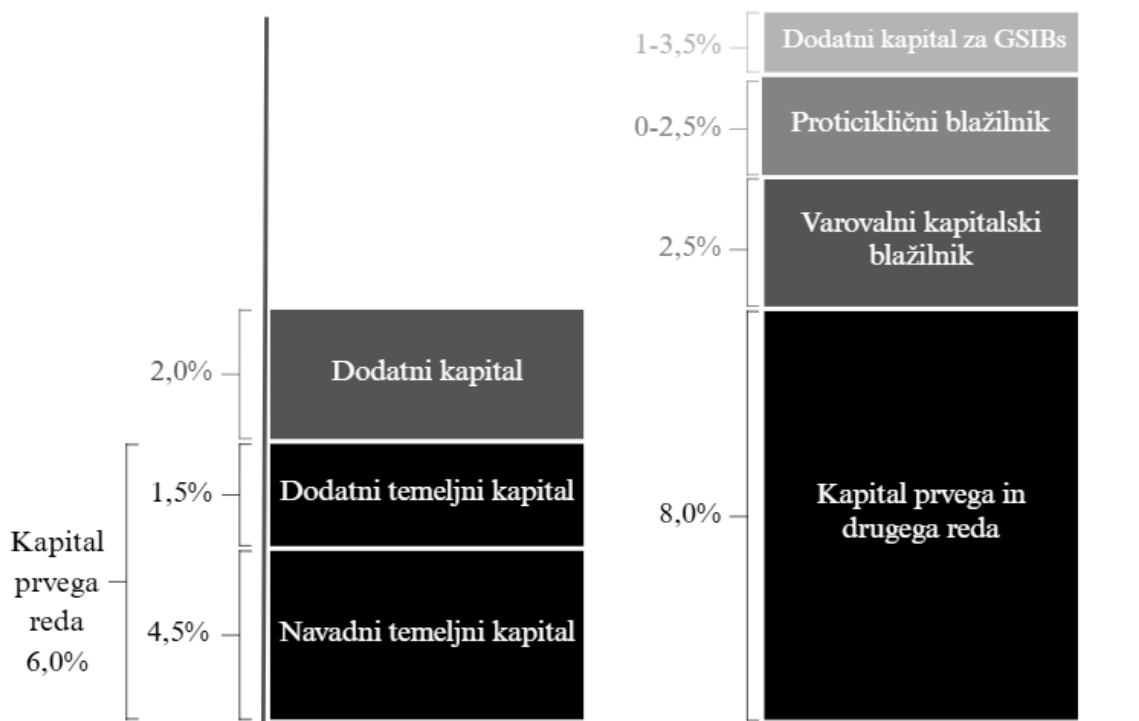
Uvedba Basel III se je začela postopno leta 2013 in naj bi bila zaključena do leta 2019, vendar se je zaradi kompleksnosti in različnih dejavnikov, vključno s pandemijo COVID-19, časovnica podaljšala. Dodatno je prihajalo do razlik med sodnimi oblastmi, saj so imeli nacionalni regulatorji diskrecijo pri prilagajanju časovnega načrta. Čeprav je Basel III splošno priznan kot pomembna izboljšava regulacije po finančni krizi 2008, se sooča tudi z nekaterimi kritikami. Povečane kapitalske in likvidnostne zahteve lahko omejujejo sposobnost bank za izdajo posojil, kar bi negativno vplivalo na gospodarsko rast, zlasti v obdobjih upada. Kritiki opozarjajo na kompleksnost predpisov ter na nesorazmerno obremenjevanje manjših bank in trgov v razvoju. Kljub tem izzivom Basel III velja za pomemben korak k bolj stabilnemu globalnemu finančnemu sistemu. Regulativni okvir mora ostati dinamičen in se prilagajati novim izzivom ter tveganjem, ki se pojavljajo v finančnem sektorju (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

### 3.1.1 Kapitalske zahteve

Ena od ključnih značilnosti Basla III je uvedba ukrepov za izboljšanje kapitalskih standardov, ki jih sestavljata temeljni in dodatni kapital. Navadni temeljni kapital (angl. common equity tier 1 capital) predstavlja najkakovostnejšo obliko kapitala, ki je namenjena kritju morebitnih izgub banke. Navadni temeljni kapital sestavljajo lastniški kapital, kapitalske rezerve, preneseni čisti poslovni izid in druge podobne postavke, ki so najbolj odporne na tveganja. Banke so dolžne ohranjati najmanj 4,5 % navadnega temeljnega kapitala glede na tveganju prilagojena sredstva, kar zagotavlja njihovo osnovno odpornost na finančne šoke. Dodatni temeljni kapital (angl. additional tier 1 capital) je namenjen dodatni zaščiti banke pred izgubami in povečanju njene odpornosti v času finančnega stresa. Dodatni temeljni kapital vključuje predvsem prednostne kumulativne delnice in kapitalske rezerve, povezane s temi delnicami in hibridne dolžniške instrumente, kot so podrejene obveznosti in zamenljive obveznice. Skupaj navadni in dodatni temeljni kapital tvorita kapital prvega reda (angl. tier 1 capital), ki mora znašati vsaj 6,0 % tveganju prilagojenih sredstev banke. Poleg tega Basel III določa tudi kapital drugega reda (angl. tier 2 capital), ki služi kot dodatna zaščita v primeru finančnih težav in mora znašati vsaj 2,0 % tveganih sredstev banke. Kapitalska ustreznost, ki je seštevek kapitala prvega in drugega reda, ne sme pasti pod 8,0 % tveganju prilagojenih sredstev, kar zagotavlja, da banka ohrani zadostno stopnjo odpornosti v različnih gospodarskih in tržnih razmerah (King in Tarbert, 2011).

Kot odziv na dogodke med finančno krizo, ko so banke kljub zmanjšanju kapitalskih rezerv nadaljevale z izplačili dividend in nagrad, je Baselski odbor za bančni nadzor sprejel ukrepe za povečanje odpornosti bančnega sistema. V okviru Basla III so bile uvedene dodatne kapitalne zahteve, ki so povzete na sliki 1. Uvedena sta bila varovalni kapitalski in proticiklični blažilnik, katerih namen je zaščititi kapitalne rezerve bank pred nenadnimi izgubami. Varovalni kapitalski blažilnik zahteva, da banke poleg navadnega temeljnega kapitala obdržijo še 2,5 % kapitala v obliki rednega lastniškega kapitala prvega reda, kar pomeni skupno 7 % kapitala, prilagojenega tveganju. V primeru, da kapital pade pod zahtevano mejo, morajo banke omejiti izplačila dividend, odkupov delnic in nagrad, dokler ne obnovijo zahtevanega kapitala, s čimer Basel III ohranja dolgoročno stabilnost bančnega sektorja. Proticiklični blažilnik dodatno ščiti bančni sistem pred cikličnimi tveganji, ki nastanejo zaradi obdobjev prekomerne rasti posojil. V teh obdobjih lahko nacionalni regulatorji povečajo kapitalne zahteve do 2,5 % tveganju prilagojenih sredstev, kar spodbuja banke k povečevanju kapitala v ugodnih časih in omogoča boljše pripravljenost na morebitne gospodarske upade. Ko se gospodarsko okolje poslabša, banke ta zbrani kapital uporabijo za stabilizacijo delovanja brez omejevanja kreditne aktivnosti. S kombinacijo obeh blažilnikov Basel III spodbuja banke k bolj preudarnemu upravljanju s kapitalom in zmanjšuje verjetnost, da bi ponovno postale vir sistemske nestabilnosti (King in Tarbert, 2011).

Slika 1: Kapitalne zahteve po Basel III regulativi



Vir: prirejeno po AnalystPrep (2021).

Poleg vseh navedenih standardov Basel III uvaja dodatne zahteve za globalno sistemsko pomembne banke (angl. global systemically important banks), ki so ključne institucije v svetovnem gospodarstvu in bi njihov propad lahko sprožil sistemsko finančno krizo. Zaradi svoje velikosti, kompleksnosti in tesnih povezav z gospodarstvom so globalno sistemsko pomembne banke podvržene poglobljenemu regulativnemu nadzoru in morajo upoštevati strožje kapitalske standarde kot manjše banke. Regulatorji zahtevajo, da vzdržujejo višje kapitalske zahteve, kar omogoča absorpcijo večjih finančnih izgub in ohranja stabilnost v obdobjih stresov. Globalno sistemsko pomembne banke so razvrščene v pet kategorij glede na njihovo sistemsko pomembnost, pri čemer je zahtevan dodatni kapital od 1,0 % za nižja tveganja pa vse do 3,5 % tveganju prilagojenih sredstev za institucije z najvišjo stopnjo sistemskega tveganja (Financial Stability Board, 2023).

### 3.1.2 Likvidnostni standardi

Globalna finančna kriza je razkrila, kako ranljiv je finančni sistem zaradi pomanjkanja likvidnosti. Banke so se znašle v situaciji, ko niso mogle hitro pretvoriti svojih sredstev v gotovino, kar je ustvarilo velik pritisk na posojilne zmogljivosti centralnih bank in ogrozilo sposobnost izpolnjevanja obveznosti. Kot odgovor na to so regulatorji z Baslom III prvič uvedli harmonizirane standarde likvidnosti. Nova osredotočenost na učinkovito obvladovanje likvidnostnih tveganj poudarja zadostno količino likvidnih sredstev in stabilnih virov financiranja tudi v času finančnega pritiska. Baselski odbor je tako uvedel dva minimalna standarda likvidnosti – LCR in NSFR (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Količnik likvidnostnega kritja (angl. liquidity coverage ratio, v nadaljevanju LCR) je ključni kazalnik kratkoročne likvidnosti, zasnovan, da banke v obdobju izjemnih stresnih dogodkov razpolagajo z dovolj likvidnosti za izpolnitev svojih obveznosti. Standard zahteva, da banke vzdržujejo zadostno zalogo visokokakovostnih likvidnih sredstev (angl. high-quality liquid assets), ki so neobremenjena in jih je mogoče hitro pretvoriti v gotovino brez večjih izgub vrednosti. Ta sredstva morajo bankam omogočiti pokritje neto denarnih odlivov v obdobju 30 dni, kar prispeva k odpornosti bančnega sektorja in zmanjšuje tveganje likvidnostnih kriz. Kot je razvidno iz enačbe (1), je mogoče LCR izračunati kot kvocient med zalogo visokokakovostnih likvidnih sredstev in neto denarnimi odlivi v 30-dnevnem obdobju. Standard določa, da likvidnostno pokritje ne sme pasti pod 1, kar pomeni, da mora biti vrednost visokokakovostnih likvidnih sredstev enaka ali višja skupnim pričakovanim neto denarnim odlivom v roku 30 dni (Basel Committee on Banking Supervision, 2013).

$$LCR = \frac{\text{Visokokakovostna sredstva}}{\text{Neto denarni odliv v 30 dneh}} \geq 1 \quad (1)$$

Visokokakovostna sredstva morajo biti namenjena uporabi kot vir rezervnih sredstev in banki dostopna v vsakem trenutku, tudi ob manj ugodnih tržnih razmerah. Sredstva prve stopnje morajo predstavljati vsaj 60 % celotne zaloge visokokakovostnih likvidnih sredstev

ter vključujejo gotovino, rezerve pri centralnih bankah in državne obveznice z oceno AA- ali višje. Sredstva druge stopnje, ki vključujejo manj likvidne obveznice z oceno AA- do A, lahko predstavljajo največ 40 % celotne zaloge. Skupni denarni odlivi so ocenjeni kot razlika med pričakovanimi odlivi in pričakovanimi prilivi sredstev v prihodnjih 30 koledarskih dneh po določenem stresnem scenariju. Denarni odlivi zajemajo pogodbene in pogojne obveznosti, kot so dvigi sredstev strank, pozivi k dopolnitvi kritja za izvedene finančne instrumente ter druge potrebe po financiranju. Nasprotno denarni pritoki predstavljajo vse dejavnosti, ki prinašajo priliv denarnih sredstev v banko. Banke so dolžne LCR redno spremljati in poročati regulatorjem, ki na podlagi teh podatkov ocenjujejo likvidnostno tveganje banke in skladnost z minimalnimi standardi Basla III. Na ta način LCR zagotavlja pomembno podporo stabilnosti bančnega sistema ter usklajeno merjenje likvidnostne ustreznosti na globalni ravni (Basel Committee on Banking Supervision, 2013).

Količnik neto stabilnega financiranja (angl. net stable funding ratio, v nadaljevanju NSFR) je drugi likvidnostni standard, uveden v okviru sporazuma Basel III. Zasnovan je tako, da banke ohranjajo stabilno strukturo financiranja v obdobju enega leta, pri čemer se upošteva strukturo sredstev in zunajbilančnih postavk. NSFR spodbuja srednje in dolgoročno financiranje z določitvijo minimalnih zneskov stabilnih virov financiranja, potrebnih za pokrivanje potencialnih odlivov sredstev. Kot je razvidno iz enačbe (2), je mogoče NSFR izračunati kot kvocient med razpoložljivim zneskom stabilnega financiranja in zahtevanim zneskom stabilnega financiranja. Standard zahteva, da je količnik enak ali višji od 1, torej mora razpoložljivi znesek stabilnega financiranja vselej presegati zahtevani znesek stabilnega financiranja (Basel Committee on Banking Supervision, 2014).

$$NSFR = \frac{\text{Razpoložljivi znesek stabilnega financiranja}}{\text{Zahtevani znesek stabilnega financiranja}} \geq 1 \quad (2)$$

Med glavne elemente stabilnega financiranja uvrščamo lastniški kapital, vezane vloge z dospelostjo enega leta ali več in ostale dolgoročne obveznosti, ki veljajo za zanesljive vire financiranja. Zahtevana višina stabilnega financiranja se ocenjuje z uporabo uteži in je odvisna od likvidnostnega tveganja različnih vrst sredstev in zunajbilančnih dejavnosti banke. Faktorji NSFR odražajo potencialne odlive financiranja, povezane s temi sredstvi in dejavnostmi v obdobju enega leta. Basel III spodbuja banke k uporabi dolgoročnih in bolj stabilnih virov financiranja ter s tem zmanjšuje tveganje kratkoročne likvidnostne krize (Basel Committee on Banking Supervision, 2014).

### 3.2 Zakon Dodd-Frank

Zakon o reformi Wall Streeta in zaščiti potrošnikov Dodd-Frank (angl. Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act) je bil sprejet julija 2010 kot odgovor na finančno krizo iz leta 2008 in predstavlja eno najboljsejših reform finančnega sektorja v zgodovini ZDA. Zakon je bil zasnovan z namenom okrepitve finančne stabilnosti, zmanjšanja sistemskih tveganj ter zagotavljanja večje zaščite potrošnikov pred finančnimi

zlorabami. Dodd-Frank je ustanovil Urad za finančno varstvo potrošnikov (angl. Consumer Financial Protection Bureau – CFPB), ki je namenjen nadzoru in regulaciji finančnih produktov ter storitev. Je neodvisna agencija, ki si prizadeva za zaščito potrošnikov z uveljavljanjem poštenih praks, jasnih informacij o finančnih produktih in ukrepanjem proti zavajajočim poslovnim praksam. Urad za finančno varstvo potrošnikov ima ključno vlogo pri zagotavljanju transparentnosti in odgovornosti v finančnem sektorju v ZDA. Zakon je prav tako uvedel Svet za nadzor finančne stabilnosti (angl. Financial Stability Oversight Council, v nadaljevanju FSOC), ki je odgovoren za prepoznavanje in spremljanje sistemskih tveganj v finančnem sektorju. FSOC nadzoruje sistemske pomembne finančne institucije, ki so "prevelike, da bi propadle" in v primeru njihovega propada zagotavlja mehanizme za varno likvidacijo, ki ne bi ogrozila širšega gospodarstva. Uveljavilo se je tudi Volckerjevo pravilo, ki je zasnovano za zmanjšanje tveganj v finančnem sistemu. Bankam prepoveduje lastniško trgovanje, torej trgovanje z vrednostnimi papirji, izvedenimi finančnimi instrumenti in drugimi sredstvi za njihov lastni dobiček. Prav tako omejuje njihove naložbe v hedge sklade ter zasebni kapital. Namen tega pravila je preprečiti pretirano špekulativno vedenje finančnih institucij, zaščititi sredstva vlagateljev in prispevati k večji stabilnosti finančnega sistema. Ameriška komisija za vrednostne papirje in borzo (angl. U.S. Securities and Exchange Commission – SEC) je povečala nadzor trgovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti in uvedla strožje zahteve za razkritje informacij. Z reformo so bili sprejeti tudi ukrepi za izboljšanje natančnosti in zanesljivosti ocen kreditne sposobnosti, ki jih izdajajo bonitetne agencije (Barthin drugi, 2015).

Dodd-Frank predstavlja pomemben mejnik v ameriški finančni regulaciji, saj je obravnaval pomanjkljivosti, ki so se pokazale med finančno krizo. Kljub temu je bil zakon deležen kritik, da je preveč obremenjujoč za finančne institucije in tako zmanjšuje dostop do posojil ter negativno vpliva na gospodarsko rast. Prekomerna regulacija lahko vodi tudi do negativnih posledic, kot je selitev finančnih dejavnosti na manj regulirane trge. Administracija predsednika Donalda Trumpe je poudarjala, da zakon nesorazmerno obremenjuje manjše finančne institucije, s čimer jih postavlja v neenak položaj v primerjavi z večjimi konkurenti. Kot odgovor na to je bil leta 2018 sprejet Zakon o gospodarski rasti, regulativni razbremenitvi in zaščiti potrošnikov (angl. Economic Growth, Regulatory Relief, and Consumer Protection Act), ki je omilil nekatere določbe Dodd-Frank-a. Ena od ključnih sprememb je bila zvišanje praga, pri katerem so finančne institucije označene kot sistemske pomembne. Predhodno so bile vse banke z več kot 50 milijardami USD sredstev podvržene povečanim regulativnim zahtevam, kot so višje kapitalske in likvidnostne zahteve ter izvajanje stresnih testov, novi zakon je to mejo dvignil na 250 milijard USD. Poleg tega je prišlo do odprave Volckerjevega pravila za banke z manj kot 10 milijardami USD sredstev, kar jim omogoča večjo svobodo pri izvajanju lastnih trgovalnih strategij. Sprostitve omejitev so spodbudile poslovno aktivnost manjših bank, a hkrati v ospredje postavile vprašanje o odpornosti finančnega sistema na šoke. Propad bank v ZDA leta 2023 poudarja potrebo po nenehnem spremljanju in prilagajanju regulativnega okvira, da bi zagotovili dolgoročno stabilnost finančnega sistema in hkrati omogočili gospodarsko rast (Berman, 2023).

### 3.3 Mikro- in makrobonitetni nadzor

Mikro- in makrobonitetni nadzor predstavljata dve temeljni ravni nadzora nad bančnim sistemom, katerih cilj je zagotavljanje stabilnosti posameznih institucij in celotnega finančnega sistema. Mikrobonitetni nadzor je osredotočen na varnost in stabilnost posameznih bank ter zagotavljanje njihove solventnosti, likvidnosti in skladnosti z zakonodajo. V ZDA poznamo dualni bančni sistem, v katerem so banke lahko ustanovljene na zvezni ali državni ravni, nadzor nad njimi pa izvajajo različni regulatorji. Urad za nadzor valute (angl. Office of the Comptroller of the Currency) nadzira zvezne banke in hranilnice. Medtem ko Ameriška centralna banka (angl. Federal Reserve, v nadaljevanju FED) izvaja nadzor nad državnimi bankami, bančnimi holdingi in sistemsko pomembnimi finančnimi institucijami. Zvezna agencija za zavarovanje vlog (angl. Federal Deposit Insurance Corporation, v nadaljevanju FDIC) zavaruje bančne vloge, sodeluje pri nadzoru državnih bank, ki niso članice Federalnega rezervnega sistema in deluje kot organ za reševanje propadlih bank. Regulatorji posamezne banke ocenjujejo na podlagi sistema CAMELS, ki vključuje oceno kapitala, kakovosti sredstev, upravljanja, dobičkonosnosti, likvidnosti in občutljivosti na tržna tveganja. Na podlagi teh meril nadzorni organi redno izvajajo preglede poslovanja bank ter presojujejo njihovo finančno zdravje in odpornost na tveganja. V primeru nepravilnosti ali ogrožanja finančne stabilnosti imajo regulatorji pooblastila za uvedbo korektivnih ukrepov, kot so omejitve poslovanja, zahteve po dokapitalizaciji ali druge oblike intervencije (Labonte, 2023).

Na drugi strani makrobonitetni nadzor presega posamezne institucije in je usmerjen v prepoznavanje in preprečevanje sistemskih tveganj, ki bi lahko povzročila širšo finančno krizo. V ZDA ta nadzor izvajajo predvsem FED in FSOC, ki je bil ustanovljen z zakonom Dodd-Frank leta 2010 za obvladovanje razdrobljenosti regulativnega sistema. FSOC, ki ga vodi minister za finance in vključuje predstavnike vseh ključnih finančnih regulatorjev, ima vlogo celovitega nadzora sistemskih tveganj pred njihovim razmahom. Med ključna orodja makrobonitetnega nadzora sodijo stresna testiranja velikih bank, proticiklični kapitalski blažilniki, opredelitev sistemsko pomembnih institucij ter zahteva po načrtih za urejeno razrešitev v primeru insolventnosti institucije. Namen teh ukrepov je preprečevanje širjenja tveganj med finančnimi institucijami, omejevanje nastajanja finančnih balonov in zagotavljanje odpornosti bančnega sistema tudi v času gospodarskih pretresov. Mikro- in makrobonitetni pristopi se dopolnjujejo, saj prvi zagotavlja stabilnost in nadzor na ravni posamezne banke, drugi pa deluje kot obrambni mehanizem pred sistemskimi šoki, ki lahko izvirajo iz prekomernega zadolževanja, povezanosti institucij ali cikličnih gibanj v gospodarstvu. Skupaj tvorita celovit okvir za ohranjanje zaupanja v bančni sistem in njegovo dolgoročno stabilnost (Labonte, 2023).

V primerjavi z ZDA je bančni nadzor v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) z uvedbo Enotnega evropskega sistema finančnega nadzora veliko bolj centraliziran. Osrednji del predstavlja bančna unija z Enotnim mehanizmom nadzora, v okviru katerega Evropska centralna banka neposredno nadzira sistemsko pomembne banke, medtem ko nacionalni

nadzorniki, v koordinaciji s centralno banko, nadzirajo manjše institucije. Sistem temelji na enotni evropski zakonodaji in tesnem sodelovanju med Evropsko centralno banko, evropskimi nadzornimi organi ter Evropskim odborom za sistemska tveganja, kar omogoča bolj usklajen in centraliziran pristop k mikro- in makrobonitetnemu nadzoru (Evropska centralna banka, 2025). Nasprotno ZDA ohranja fragmentiran in decentraliziran nadzorni model s številnimi zveznimi in državnimi regulatorji, ki izvajajo lasten nadzor. Koordinacijo med regulatorji poskuša zagotoviti FSOC, ki pa ima predvsem svetovalno vlogo in ne razpolaga z neposrednimi izvršilnimi pooblastili. Ameriški sistem je pogosto opisan kot bolj razdrobljen in manj enoten z več regulatorji, katerih pristojnosti se prekrivajo. Posledično so lahko regulatorji v ZDA manj učinkoviti pri zgodnjem zaznavanju sistemskih tveganj, medtem ko evropski model stremi k integraciji, pravni harmonizaciji in večji centralizaciji nadzora (Labonte, 2023).

### **3.4 Jamstvo vlog**

Temeljna cilja sistema za jamstvo vlog sta zaščititi potrošnike pred izgubo prihrankov in ohraniti stabilnost bančnega sistema. Izguba zaupanja vlagateljev v posamezno banko lahko hitro preraste v sistemska krizo, ki ogrozi celoten finančni sistem. Z namenom preprečevanja takšnih dogodkov regulativni organi uvajajo zaščitne mehanizme, kot je državna garancija za bančne vloge. Shema zavarovanja bančnih vlog mora temeljiti na jasnih in transparentnih pravilih ter biti podprta z zakonsko infrastrukturo, ki natančno določa pristojnosti posameznih organov. Pri njenem delovanju se pogosto pojavlja tako imenovani problem agenta (angl. agency problem), ki izhaja iz konflikta interesov med principalom – državo ali bankami – ter agentom, ki je FDIC. Ta problem vključuje tveganje političnih pritiskov v primeru javno financiranih shem, pristranskega delovanja agencije v korist bank pri zasebno financiranih shemah in omejen dostop do ključnih informacij, kadar agencija ne prejema potrebnih podatkov od nadzornikov ali centralne banke. Posledično se problem agenta najpogosteje izraža v obliki moralnega hazarda (angl. moral hazard) in nepravilne izbire (angl. adverse selection) (Garcia, 2000, str. 6–10).

ZDA veljajo za pionirja zavarovanja bančnih vlog, ki sega v obdobje Velike gospodarske krize. Leta 1933 je bila ustanovljena FDIC, ki je začela delovati leta 1934 z zajamčenim zneskom do 2.500 USD na posamezno vlogo. Vsota se je skozi leta postopoma zviševala vse do 250.000 USD leta 2008 (Federal Deposit Insurance Corporation, 2023a). V primeru propada banke, FDIC organizira prodajo zainteresiranemu kupcu, ki lahko prevzame del ali celotno premoženje in obveznosti propadle banke. Alternativno, FDIC izplača zavarovane vloge in premoženje propadle banke likvidira, pri čemer nezavarovani vlagatelji prejmejo sredstva sorazmerno z iztrženo vrednostjo tega premoženja. Ob propadu SVB marca 2023, je vlada izjemoma sprejela ukrep za zaščito vseh depozitov, tudi nezavarovanih in tako preprečila širše sistemska tveganja. Do danes FDIC še vedno zagotavlja varnost vlog varčevalcev in stabilnost ameriškega bančnega sistema (Lee in Wessel, 2023).

Razvoj sistemov zavarovanj se je v Evropi začel v 70-ih letih prejšnjega stoletja, ki so bili sprva okorni in neusklajeni med državami. Na ravni EU je bila leta 1994 sprejeta prva direktiva, ki je zahtevala zgolj minimalno stopnjo uskladitve nacionalnih shem zavarovanja vlog. Po finančni krizi je bila poenotena zaščita vlog najprej na najmanj 50.000 EUR, nato pa na 100.000 EUR do konca 2010. EU je leta 2014 sprejela novo direktivo, ki od držav članic zahteva, da vzpostavijo vsaj eno shemo zavarovanja, ki se ji morajo pridružiti vse banke. Direktiva ohranja zaščito vlog v višini 100.000 EUR ter vključuje postopno skrajševanje rokov za izplačilo garancij. Prav tako potrjuje načelo, da se pri reševanju bančnih stečajev uporabljajo sredstva finančnih institucij, ne pa davkoplačevalcev (European Commission, 2024). Po podatkih Mednarodne organizacije zavarovateljev depozitov (angl. International Association of Deposit Insurers – IADI) je bilo marca 2023 v organizacijo vključenih 93 članskih organizacij, 11 pridruženih članov in 17 partnerjev.

#### **4 ZGODOVINA IN RAZVOJ SILICON VALLEY BANK**

Bill Biggerstaff in Robert Medearis sta ustanovila SVB Financial 23. aprila 1982 kot Silicon Valley Bancshares. SVB je bila 17. oktobra 1983 registrirana kot hčerinska družba v 100 % lasti SVB Financial Group. Prva poslovalnica je bila odprta v San Joseju, kot izvršni direktor pa je bil imenovan Roger Smith. SVB se je specializirala za zagotavljanje finančnih storitev hitro rastočim tehnološkim podjetjem v Silicijevi dolini. S tem je zapolnila vrzel na trgu, ki ga tradicionalne finančne institucije niso bile pripravljene ali sposobne zapolniti. V začetku svojega delovanja se je banka soočala z izzivi, saj imajo zagonska podjetja pogosto visoko stopnjo negotovosti, so bolj odvisna od potenciala za rast in za odobritev posojil ne morejo izkazati svojih sredstev ter dobička. SVB banka je tako postala ključni partner za številna uspešna tehnološka podjetja v zgodnjih fazah njihovega razvoja. SVB je izvedla svojo prvo javno ponudbo delnic (angl. initial public offering) leta 1988 in zbrala 6 milijonov USD. Delnice banke so se začele na borzi trgovati pod oznako SIVB (Silicon Valley Bank, 2003).

V naslednjih desetletjih je SVB širila svoj nabor izdelkov in storitev, da bi se približala tudi večjim in bolj zrelim podjetjem po ZDA in mednarodno. Iz majhne lokalne banke je SVB zrasla v raznoliko, globalno finančno institucijo in utrdila svoj položaj v inovativnem tehnološkem sektorju. Leta 1996 se je začela obsežna širitev v 15 zveznih držav ZDA. Družba se je diverzificirala z ustanovitvijo investicijskih skladov in rastla s prevzemom drugih podjetij. 2001 je SVB prevzela Alliant Partners, ki so ga preimenovali v SVB Alliant, kar je podkrepilo dejavnosti združitvev in prevzemov (Silicon Valley Bank, 2003).

Od leta 2004 dalje so odpirali nove poslovalnice in širili svojo prisotnost na Kitajskem, v Indiji, Veliki Britaniji, Nemčiji in drugod po svetu. Banka je ob zlomu dot-com balona utrpela velik padec delnice a si je opomogla in kmalu zatem preživela tudi nepremičninsko krizo leta 2008. V tem obdobju so celo začeli širiti svoje storitve na področje zasebnega bančništva. Leta 2012 so skupaj s Shanghai Pudong Development Bank na Kitajskem odprli skupno podjetje (angl. joint venture) - banko SPD Silicon Valley Bank oziroma SSVB. V

času COVID-19 pandemije je tehnološki sektor napredoval in SVB je beležila uspešno poslovanje. Bila je 16. največja banka v ZDA, ki je imela konec leta 2022 na bilanci sredstva v višini 211,8 milijarde USD. SVB je propadla 10. marca 2023 zaradi nezmožnosti izpolnjevanja vseh zahtevkov za dvige depozitov. Ob posredovanju ameriških regulatorjev je 27. marca 2023 First Citizens Bank prevzela SVB (Mustafa, 2023). Tabela 1 prikazuje nekaj najpomembnejših dogodkov v zgodovini SVB od časa ustanovitve do njenega propada.

*Tabela 1: Ključni mejniki v razvoju Silicon Valley Bank od ustanovitve do propada*

Leto	Opis
1983	Ustanovitev SVB
1988	Prva javna ponudba delnic
1996	Začetek širitve poslovalnic v 15 zveznih držav ZDA
2001	Prevzem Alliant Partners
2002	Dot-com kriza
2004	Začetek mednarodne širitve poslovalnic
2008	Nepremičninska kriza
2012	Skupno podjetje na Kitajskem
2020	Začetek COVID-19 pandemije
10. marec 2023	Propad SVB
27. marec 2023	First Citizens Bank prevzame SVB

*Vir: lastno delo.*

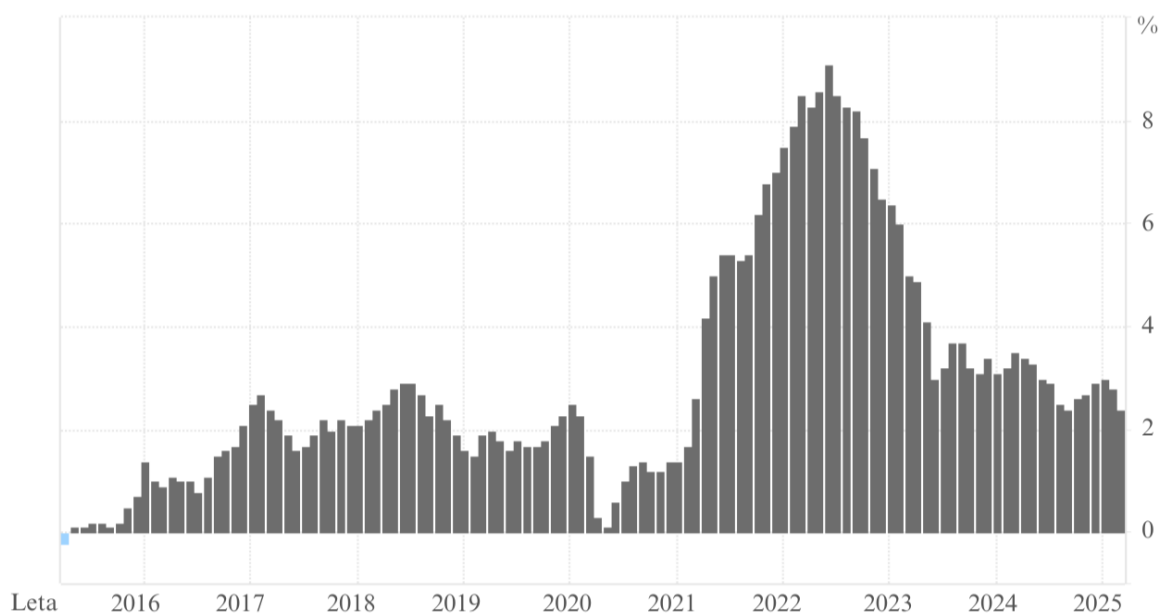
## 5 ANALIZA PROPADA SILICON VALLEY BANK

Po podatkih FDIC (2025) banka propade, ko jo zaradi finančne nesposobnosti zapre bančni regulator. To se običajno zgodi, ko banka ne more več izpolnjevati svojih finančnih obveznosti do vlagateljev, strank in drugih upnikov. FDIC v takem primeru prevzame nadzor nad postopkom prodaje oziroma likvidacije, vključno z unovčenjem premoženja in poplačilom dolgov. Propad SVB marca 2023 predstavlja enega največjih bančnih zlomov v ZDA po globalni finančni krizi leta 2008. SVB, ki je desetletja veljala za ključnega partnerja tehnološkemu sektorju, je v izjemno kratkem času prešla iz ugledne finančne ustanove v simbol sistemskih ranljivosti sodobnega bančnega sistema. Propad banke je imel tudi širše posledice za globalne finančne trge in je sprožil razprave o ustreznosti regulacij, upravljanju tveganj in zaupanju javnosti v bančni sistem. V naslednjih poglavjih bom podrobneje analizirala tako zunanje kot notranje vzroke, ki so pripeljali do zloma SVB. Obravnavala bom tudi posledice za širši finančni ekosistem ter ključne lekcije, ki se jih lahko izlušči za prihodnost.

## 5.1 Globalne ekonomske razmere

Za celovito razumevanje propada banke SVB je ključno upoštevati širše gospodarsko okolje, ki je oblikovalo finančne trge. Pandemija COVID-19 in rusko-ukrajinska vojna sta na različne načine prispevali k bančni krizi v ZDA leta 2023. Pandemija COVID-19 je v letih 2020 in 2021 sprožila globalno krizo, na katero so se vlade odzvale z obsežnimi fiskalnimi spodbudami, centralne banke pa z znižanjem obrestnih mer. Ta ekspanzivna monetarna in fiskalna politika je spodbudila gospodarsko okrevanje, a hkrati povzročila rast inflacije v številnih državah, vključno z ZDA. Dodatne inflacijske pritiske je povzročila ruska invazija na Ukrajino v začetku leta 2022, ki je povzročila motnje globalnih dobavnih verig, predvsem na področju energentov. Posledično je inflacija še nadaljnjo rastla tako v razvitih kot v razvijajočih se gospodarstvih. Kot razvidno iz slike 2, je v ZDA stopnja inflacije že pred vojno presegala 7 %, junija 2022 pa je dosegla 9,1 %, kar je bila najvišja raven od osemdesetih let prejšnjega stoletja (Ozili, 2023).

Slika 2: Stopnje inflacije v Združenih državah Amerike med leti 2015 in 2025

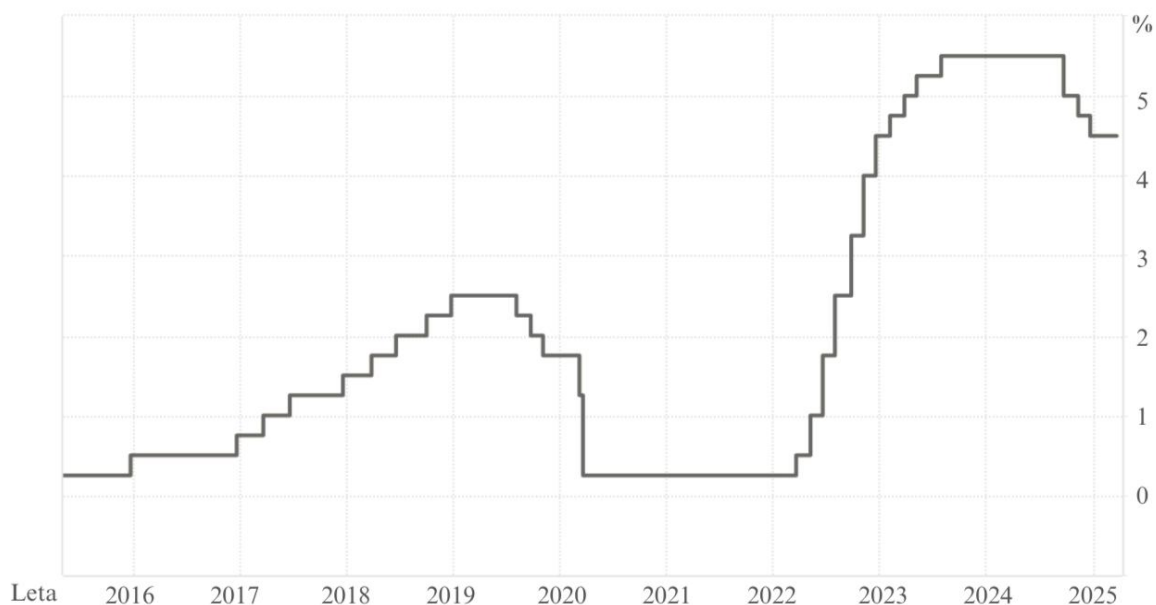


Vir: prirejeno po Trading Economics (2025b).

Centralne banke po svetu so se soočale z naraščajočo inflacijo in bile s tem postavljene pred izbiro med spodbujanjem gospodarskega okrevanja ali upočasnitvijo inflacije na račun nižje gospodarske rasti. V letu 2022 je večina centralnih bank, med njimi tudi FED, zvišala obrestne mere z namenom nadzora nad povišano inflacijo. Slika 3 prikazuje serijo dvigov obrestnih mer v ZDA. Kot posledica so se stroški zadolževanja za različne vrste posojil zvišali, omejena je bila sposobnost gospodinjstev za trošenje, zato se je zmanjšalo povpraševanje po blagu in storitvah, kar je upočasnilo gospodarsko rast ter znižalo pritisk na cene. Kljub pričakovanim pozitivnim učinkom na inflacijo je dvig obrestnih mer sprožil

skrb glede stabilnosti bančnega sektorja. Zvišanje obrestnih mer povečuje stroške zadolževanja in zmanjšuje tržno vrednost dolgoročnih obveznic, kar še posebej ogroža banke z večjimi portfelji tovrstnih naložb. FED je sicer predvidel, da bo ta ukrep v omejenem obsegu povzročil gospodarske težave, vključno z zmanjšanjem kreditiranja, vendar ni pričakoval, da bi lahko prišlo do regionalne bančne krize. Ob umirjanju inflacijskih pritiskov in stabilizaciji cen energentov na predvojni ravni so bili obeti za svetovno gospodarstvo ugodni. Kljub temu je 10. marca 2023 prišlo do stečaja SVB, kar je predstavljalo prvi primer propada skupno petih ameriških bank v tem letu (Ozili, 2023).

*Slika 3: Obrestne mere v Združenih državah Amerike med leti 2015 in 2025*



*Vir: prirejeno po Trading Economics (2025a).*

## 5.2 Računovodski izkazi

Za namen te analize so bili uporabljeni konsolidirani finančni izkazi SVB Financial Group, katere največja hčerinska družba je bila SVB. Ker slednja predstavlja 98,7 % vseh sredstev skupine, v analizi predpostavljam, da finančni izkazi skupine ustrezajo izkazu banke (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023b). SVB je leto 2022 zaključila s pozitivnim rezultatom, a so se kljub temu pojavili znaki poslabšanja nekaterih kazalnikov uspešnosti. Neto obrestna marža v višini 2,16 % je bila za 0,14 odstotne točke višja, kot v letu prej. Kljub višjim čistim obrestim, so se neto prihodki zmanjšali z 2,1 milijarde USD v letu 2021 na 1,6 milijarde USD v letu 2022, kar nakazuje na poslabšanje poslovanja banke. Eden izmed pomembnih razlogov je bila izguba v višini 285 milijonov USD iz finančnih sredstev, ki je v prejšnjem letu ustvarila preko 700 milijonov USD prihodkov, kar je razvidno iz tabele 2. Prav tako je bilo zabeleženo občutno zmanjšanje popravljenega čistega dobička na delnico (angl. diluted earnings per share), ki je leta 2021 znašal 31,25 USD, leta 2022 pa

je padel na 25,35 USD. Donosnost lastniškega kapitala se je v letu 2022 znižala za pet odstotnih točk, na 12,1 %, kar kaže na slabšo učinkovitost uporabe kapitala banke. Spremembe v izkazih poslovnega izida odražajo večje izzive, s katerimi se je banka soočala v letu 2022. Med ključnimi dejavniki so bile naraščajoče obrestne mere, slabše tržne razmere za zagonska podjetja in odvisnost od tehnološkega sektorja. Razkrile so se nekatere ranljivosti bančnega poslovnega modela in šibka bilančna struktura, ki sta prispevala k poslabšanju finančnega stanja SVB v letu 2023 (SVB Financial Group, 2023b).

*Tabela 2: Izkaz poslovnega izida Silicon Valley Bank in dobiček na delnico med leti 2019 in 2022*

<b>V milijonih USD</b>	<b>Dec.19</b>	<b>Dec.20</b>	<b>Dec.21</b>	<b>Dec.22</b>
Prihodki iz obresti	2.309	2.242	3.289	5.673
Odhodki za obresti	213	85	110	1.188
Čiste obresti	2.097	2.157	3.179	4.485
Neto dobički in izgube iz finančnih sredstev	135	421	761	-285
Neobrestni prihodki	1.221	1.840	2.738	1.728
<b>Skupni prihodki</b>	<b>3.318</b>	<b>3.997</b>	<b>5.917</b>	<b>6.213</b>
Neobrestni odhodki	1.601	2.035	3.070	3.621
Odhodki za opravnine (provizije)	106	220	123	420
<b>Skupni odhodki</b>	<b>1.708</b>	<b>2.255</b>	<b>3.193</b>	<b>4.041</b>
Dobiček iz rednega poslovanja	1.610	1.742	2.724	2.172
Davek iz dobička iz rednega poslovanja	426	448	651	563
<b>Čisti dobiček poslovnega leta</b>	<b>1.185</b>	<b>1.294</b>	<b>2.073</b>	<b>1.609</b>
Dobiček na delnico (v USD na delnico)	21,90	23,05	31,74	25,58
Popravljen dobiček na delnico (v USD na delnico)	21,73	22,87	31,25	25,35

*Vir: lastno delo na podlagi SVB Financial Group (2021) in SVB Financial Group (2023a).*

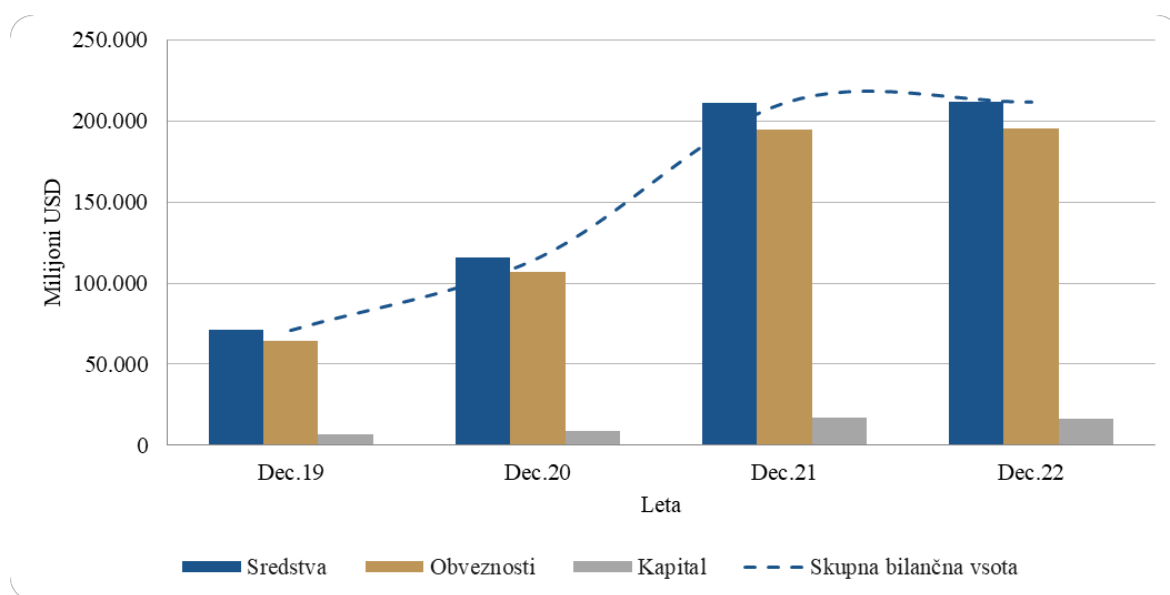
V tabeli 3 je prikazan povzetek bilance stanja družbe SVB Financial Group na dan 31. decembra v letih 2019, 2020, 2021 in 2022. Podatki jasno prikazujejo rast bilančne vsote v letu 2021, ko je SVB skoraj podvojila obseg svojih sredstev v primerjavi z letom prej. Kot razvidno iz slike 4 je do konca leta 2022 skupna aktiva znašala 211,8 milijarde USD. Za ponazoritev obsega te rasti je smiselna primerjava z bančno industrijo, kjer so se sredstva v istem obdobju povečala za zgolj približno 8 %. V letu 2020 je SVB beležila zelo visoko stopnjo četrletne rasti sredstev in depozitov, ki je v posameznih obdobjih dosegala okoli 20 %. K temu je v veliki meri prispevalo okolje nizkih obrestnih mer, ki je spodbujalo večjo likvidnost podjetij ter privedlo do dodatnih prilivov depozitov. Vendar se je ta trend začel upočasnjevati v drugi polovici leta 2021. Do sredine leta 2022 je rast postala celo negativna, predvsem kot posledica zmanjšane aktivnosti v tehnološkem sektorju in začetka zaostrovanja denarne politike s strani centralne banke (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023b).

Tabela 3: Bilanca stanja Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022

<b>V milijonih USD</b>	<b>Dec.19</b>	<b>(%)</b>	<b>Dec.20</b>	<b>(%)</b>	<b>Dec.21</b>	<b>(%)</b>	<b>Dec.22</b>	<b>(%)</b>
<b>Sredstva</b>	<b>71.005</b>	<b>100,0</b>	<b>115.511</b>	<b>100,0</b>	<b>211.308</b>	<b>100,0</b>	<b>211.793</b>	<b>100,0</b>
Gotovina in gotovinski ekvivalenti	6.782	9,6	17.675	15,3	14.586	6,9	13.803	6,5
Skupni naložbeni vrednostni papirji	29.072	40,9	49.307	42,7	127.959	60,6	120.054	56,7
Finančna sredstva razpoložljiva za prodajo	14.015	19,7	30.913	26,8	27.221	12,9	26.069	12,3
Finančna sredstva v posesti do zapadlosti	13.843	19,5	16.592	14,4	98.195	46,5	91.321	43,1
Drugi vrednostni papirji	1.214	1,7	1.802	1,6	2.543	1,2	2.664	1,3
Neto posojila	32.860	46,3	44.733	38,7	65.854	31,2	73.614	34,8
Bruto posojila	33.165	46,7	45.181	39,1	66.276	31,4	74.250	35,1
Rezervacije za izgube pri posojilih	-305	-0,4	-448	-0,4	-422	-0,2	-636	-0,3
Druga sredstva	2.292	3,2	3.796	3,3	2.909	1,4	4.322	2,0
<b>Obveznosti</b>	<b>64.384</b>	<b>90,7</b>	<b>107.078</b>	<b>92,7</b>	<b>194.699</b>	<b>92,1</b>	<b>195.498</b>	<b>92,3</b>
Skupni depoziti	61.758	87,0	101.982	88,3	189.203	89,5	173.109	81,7
Depoziti na vpogled	40.842	57,5	66.519	57,6	125.851	59,6	80.753	38,1
Obrestovani depoziti	20.916	29,5	35.463	30,7	63.352	30,0	92.356	43,6
Kratkoročni dolgovi	17	0,0	21	0,0	71	0,0	13.565	6,4
Dolgoročni dolgovi	348	0,5	884	0,8	2.570	1,2	5.370	2,5
Druge obveznosti	2.261	3,2	4.191	3,6	2.855	1,4	3.454	1,6
<b>Kapital</b>	<b>6.621</b>	<b>9,3</b>	<b>8.433</b>	<b>7,3</b>	<b>16.609</b>	<b>7,9</b>	<b>16.295</b>	<b>7,7</b>
Izdane delnice	340	0,5	340	0,3	3.646	1,7	3.646	1,7
Dodatni vplačani kapital	1.470	2,1	1.585	1,4	5.157	2,4	5.318	2,5
Zadržani dobiček	4.576	6,4	5.672	4,9	7.442	3,5	8.951	4,2
Drugi lastniški kapital	235	0,3	836	0,7	364	0,2	-1.620	-0,8
<b>Skupne obveznosti in kapital</b>	<b>71.005</b>	<b>100,0</b>	<b>115.511</b>	<b>100,0</b>	<b>211.308</b>	<b>100,0</b>	<b>211.793</b>	<b>100,0</b>

Vir: lastno delo na podlagi SVB Financial Group (2021) in SVB Financial Group (2023a).

Slika 4: Povzetek bilance stanja Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022



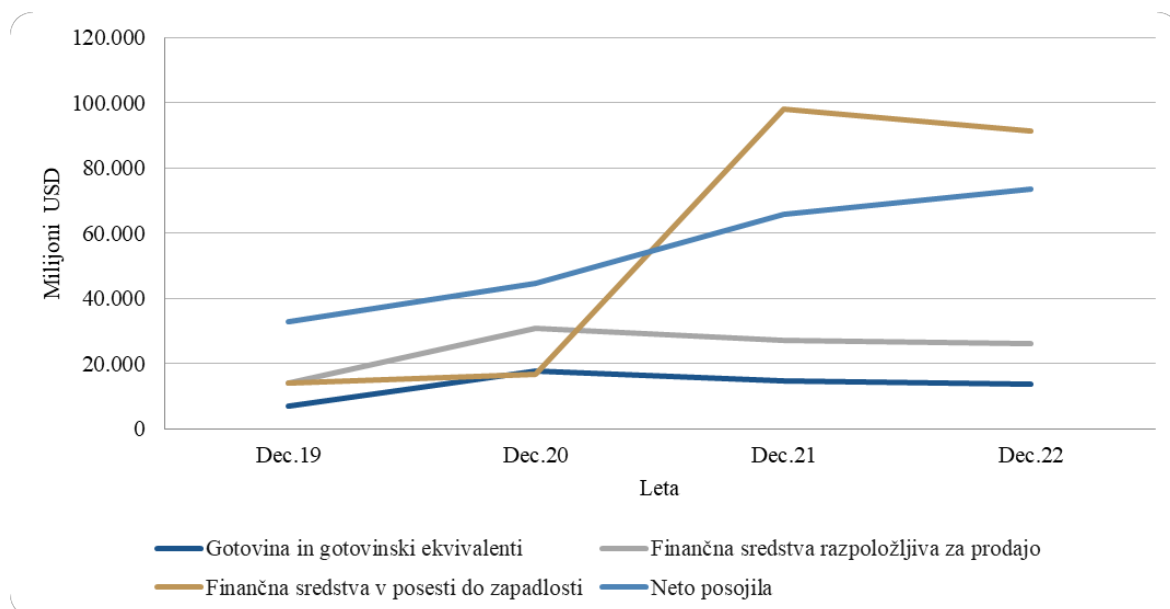
Vir: lastno delo na podlagi SVB Financial Group (2021) in SVB Financial Group (2023a).

Banka SVB je velik del depozitov usmerila v naložbe v dolgoročne vrednostne papirje, predvsem z namenom, da jih obdrži v posesti do njihove zapadlosti (angl. held-to-maturity, v nadaljevanju HTM). V letu 2021 se je naložbeni portfelj banke, ki je bil pretežno sestavljen iz ameriških državnih obveznic in agencijskih hipotekarnih vrednostnih papirjev, skoraj potrojil glede na prejšnje leto. Ti vrednostni papirji sicer veljajo za nizko tvegane in zagotavljajo predvidljiv donos, vendar so tudi izjemno občutljivi na spremembe obrestnih mer. Slika 5 prikazuje, da je imela SVB ob koncu leta 2022 v lasti portfelj finančnih naložb v vrednosti približno 120 milijard USD, pri čemer je kar 91 milijard USD predstavljalo vrednostne papirje, razvrščene med HTM naložbe. Ta segment je predstavljal kar 56,7 % vseh sredstev banke in skoraj 70 % vseh depozitov, kar kaže na izjemno koncentracijo naložbenega tveganja. Konec leta 2022 je imel celoten portfelj HTM finančnih naložb povprečno trajanje 6,2 let, večina pa je bila sestavljena iz vrednostnih papirjev z ročnostjo 10 let ali več (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023b).

Vsota posojil strankam se je tekom leta 2022 povečala za 12 % oziroma 8 milijard USD. Posojila v vrednosti 74 milijard USD so predstavljala 34,8 % sredstev banke, kar je manj kot polovica celotnih depozitov. Poleg tega je SVB med letoma 2021 in 2022 povečala rezervacije za izgube pri posojilih s 422 na 636 milijonov USD, kar nakazuje morebitno poslabšanje kakovosti posojil. V tem obdobju je bila rast depozitov v povprečju večja od stopnje rasti sredstev banke, ki pretežno vključujejo dolgoročne državne obveznice in posojila podjetjem, medtem ko so depoziti strank večinoma kratkoročni. Zaradi tega je bila SVB močno izpostavljena tržnim in likvidnostnim tveganjem. To dodatno potrjujejo podatki o trendu naraščanja denarja in denarnih ustreznikov v letu 2020, ki so nato drastično padli za približno 40 % v letu 2021 in še naprej upadali v letu 2022. Denarna sredstva so leta 2021 znašala 14,6 milijarde USD, leta 2022 pa 13,8 milijarde USD, kar predstavlja zgolj 6,5 %

vseh sredstev in je zelo nizek delež ter eden od pokazateljev težav z likvidnostjo. Povprečje ameriških komercialnih bank je bilo konec leta 2022 skoraj 14 % kar je več kot dvakrat višje od stanja pri SVB (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023c).

Slika 5: Sestava sredstev Silicon Valley Bank med leti 2019 in 2022



Vir: lastno delo na podlagi SVB Financial Group (2021) SVB Financial Group (2023a).

Kratkoročni koeficient (angl. current ratio) je enostaven finančni kazalnik, ki meri sposobnost banke, da s svojimi kratkoročnimi sredstvi pokrije kratkoročne obveznosti. Kot je razvidno iz enačbe (3), je mogoče kratkoročni koeficient izračunati kot kvocient med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi. Banka mora vedno imeti zadostno količino denarja in hitro dostopnih sredstev, da poplača svoje kratkoročne obveznosti do strank ali dolgove. V kolikor je kratkoročni koeficient nižji od 1 pomeni, da banka nima dovolj likvidnih sredstev za pokritje svojih obveznosti. Po drugi strani lahko previsoko razmerje nakazuje neučinkovito upravljanje sredstev za ustvarjanje dobička. Rezultat iz enačbe (3) kaže, da je kratkoročni koeficient banke SVB zelo nizek, le 0,42. To nakazuje na neustrezno razmerje med kratkoročnimi sredstvi in obveznostmi ter povečano izpostavljenost likvidnostnim tveganjem (SVB Financial Group, 2023a).

$$\begin{aligned}
 \text{Kratkoročni koeficient} &= \frac{\text{Kratkoročna sredstva}}{\text{Kratkoročne obveznosti}} = \\
 &= \frac{\text{Gotovina in gotovinski ekvivalenti} + \text{Sredstva razpoložljiva za prodajo}}{\text{Depoziti na vpogled} + \text{Kratkoročni dolgovi}} = \frac{39.872 \text{ mio USD}}{94.318 \text{ mio USD}} = 0,42 \quad (3)
 \end{aligned}$$

Ključni vir šibkosti finančne strukture SVB je bila sestava depozitov. 173 milijard USD vlog strank je predstavljalo 89 % celotnih obveznosti oziroma 82 % vseh sredstev banke, od tega je bila skoraj polovica depozitov na vpogled. V primerjavi z letom 2021 se je to razmerje izboljšalo, a je bilo kljub temu 81 milijard USD sredstev na voljo vlagateljem, da jih dvignejo kadarkoli brez omejitev. Dodatno težavo je predstavljala visok delež depozitov, kar 94 %, niso

bili vključeni v FDIC shemo jamstva za vloge. Kljub temu, da je bila primarna baza strank SVB sestavljena iz podjetij v zgodnji fazi razvoja, so bila med njimi tudi večmilijonska podjetja, kot so Circle, Roku ali BlockFi. V ZDA je bilo v leta 2022 nezavarovanih približno 45 % depozitov, kar pomeni, da so bile v povprečju ostale banke veliko manj izpostavljene tveganju nenadnega likvidnostnega šoka ali navala na banko (Federal Deposit Insurance Corporation, 2023b). Analiza sprememb bilance stanja med letoma 2021 in 2022 razkriva tudi izrazito povečanje kratkoročnih dolgov banke, z 71 milijonov USD na 13,5 milijarde USD, kar nakazuje na morebitne likvidnostne izzive. Prav tako so se dolgoročni dolgovi povečali za več kot 100 %, vendar predstavljajo manjši del celotnih obveznosti banke (SVB Financial Group, 2023a).

Kljub temu da je celotni kapital banke znašal le 7,7 % vseh sredstev oziroma 8,3 % obveznosti, je SVB Financial Group poročala o ustreznih tveganju prilagojenih kapitalskih vrednostih, kot je razvidno iz tabele 4. To je mogoče, saj kapitalski količniki ne temeljijo na celotni bilančni vsoti banke, temveč na tveganju prilagojenih sredstvih. Če banka večino sredstev usmeri v naložbe z nizkim tveganjem, kot SVB v ameriške državne obveznice, imajo ta sredstva pri izračunu kapitalskih zahtev zelo nizke ali celo ničelne uteži. Tako se lahko tveganju prilagojena vsota sredstev znatno zniža, kapitalski količniki pa zvišajo. Poleg tega računovodski standardi bankam omogočajo, da se HTM finančne naložbe vrednotijo po knjigovodski in ne po realni tržni vrednosti. Kljub temu, da je tržna vrednost teh vrednostnih papirjev zaradi rasti obrestnih mer v letu 2022 občutno padla, nerealizirane izgube pri izračunu regulativnega kapitala niso bile upoštevane. Posledično je SVB lahko ohranila navidezno ugodne kapitalске kazalnike, čeprav je njena dejanska izpostavljenost tveganjem naraščala. V skladu z minimalnimi kapitalskimi zahtevami, ki so veljala za SVB, mora banka zagotavljati vsaj 4,5 % navadnega temeljnega kapitala, 6,0 % kapitala prvega reda in 8,0 % skupnega kapitala. Poleg tega morajo bančne organizacije izpolnjevati zahtevo po kapitalškem varnostnem blažilniku v višini 2,5 % rednega lastniškega kapitala prvega reda, prilagojenega tveganju. S tem se izognejo omejitvam pri izplačilu dividend, odkupu lastniških deležev in izplačilih določenih nagrad za vodstvene kadre (SVB Financial Group, 2023a). V primerjavi s povprečjem ameriških komercialnih bank, je imela SVB konec leta 2022 za 0,36 odstotne točke nižji količnik navadnega temeljnega kapitala (Federal Reserve Bank of New York, 2022).

*Tabela 4: Pregled kapitalске ustreznosti Silicon Valley Bank leta 2022*

<b>Tveganju prilagojeni kapital</b>	<b>Vrednost 2022</b>	<b>Zahtevana vrednost</b>
Navadni temeljni kapital	12,05 %	7,0 %
Kapital prvega reda	15,40 %	8,5 %
Tveganju prilagojen skupni kapital	16,18 %	10,5 %

*Vir: lastno delo na podlagi SVB (2023).*

### 5.2.1 Mednarodni standardi računovodskega poročanja

V okviru Mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSRP) je ustrezna razvrstitev finančnih instrumentov ključna za zanesljivo prikazovanje finančnega položaja in uspešnosti podjetja. Po standardu MSRP 9 je ena izmed kategorij finančnih sredstev razvrstitev med HTM vrednostne papirje. Ta razvrstitev zajema finančna sredstva z določenimi plačili ter fiksnim datumom zapadlosti, za katere banka ob pridobitvi izkazuje tako namen kot sposobnost držanja do njihove zapadlosti. V to skupino sodijo državne obveznice, medtem ko delnice in drugi lastniški instrumenti niso vključeni, saj nimajo fiksnih datumov zapadlosti. Osnovna značilnost HTM-instrumentov je vrednotenje po amortiziranih stroških in ne po pošteni vrednosti, kar pomeni, da spremembe tržne vrednosti ne vplivajo na izkaz poslovnega izida. S tem se zmanjšuje volatilitet računovodskih poročil, saj tržna nihanja niso neposredno zajeta. Vendar ta obravnava hkrati omejuje fleksibilnost upravljanja, saj prodaja pomembnega dela HTM portfelja zahteva reklasifikacijo celotnega portfelja med finančna sredstva razpoložljiva za prodajo (angl. available-for-sale – AFS), ki se nato vrednostijo po tržni vrednosti (International Financial Reporting Standards Foundation, 2025).

Primer propada SVB jasno prikazuje sistemska tveganja tovrstne razvrstitve. Banka se je soočala z vse večjimi nerealiziranimi izgubami v svojem portfelju vrednostnih papirjev, ki so ob koncu leta 2022 presegle 17 milijard USD. Te izgube so bile posledica dvigovanja obrestnih mer, ki so znižale tržno vrednost dolgoročnih obveznic. Ker so bila ta sredstva vrednotena po amortiziranih stroških, izgube niso bile vključene v izkaz poslovnega izida, kar je zakrilo dejansko tveganje. Zaradi omejitev reklasifikacije HTM portfelja je imela banka omejene možnosti pravočasnega prilagajanja svojih naložb in upravljanja likvidnosti. Za bolj realno oceno tveganj bi bilo potrebno ob koncu obdobja primerjati knjigovodsko in nadomestljivo vrednost sredstev ter pravočasno oblikovati rezervacije za oslabitve. S tem bi banka preprečila tveganje podcenitve ali precenitve sredstev. SVB je bila zaradi računovodskih omejitev in koncentriranega HTM portfelja omejena pri prilagajanju na spremembe obrestnega okolja, kar je prispevalo k njenemu propadu (Baložlu in drugi, 2023).

### 5.3 Naložbena strategija

Po deregulaciji bančnega sistema v ZDA leta 2018 je bila SVB razbremenjena nekaterih zakonodajnih zahtev, ki veljajo za sistemske pomembne banke. Ta uredbena sprostitev je banki omogočila večjo fleksibilnost pri poslovanju in večjo izpostavljenost tveganjem, saj ni bila več podvržena enaki ravni nadzora in obveznim stresnim testom. V času pandemije se je SVB znašla v edinstvenem položaju, saj je sprejemala obsežne depozite, ki jih ni mogla v celoti plasirati na trg v obliki posojil. Ameriški trg je bil nasičen z likvidnostjo, saj je FED med 2020 in 2022 v gospodarstvo sprostil velike količine denarja. To je zmanjšalo povpraševanje po posojilih tudi pri zagonskih podjetjih, ki so zbrala obilico sredstev iz tveganega kapitala, javnih ponudb delnic in drugih virov. Neravnovesje med depoziti in

posojili je SVB poskušala nadomestiti z vlaganjem presežnih sredstev zunaj tradicionalnega bančnega sektorja, kar se je izkazalo za ključno napako (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

SVB je do konca leta 2022 razpolagala z 212 milijardami USD sredstev, razdeljenih v štiri ključne kategorije: 91 milijard USD v dolgoročnih vrednostnih papirjih, 74 milijard USD v posojilih, 14 milijard USD v gotovini in 33 milijard USD v drugih naložbah. Na prvi pogled se je naložbena strategija banke zdela varna in premišljena, saj je bila osredotočena na ameriške državne obveznice, ki sicer tradicionalno veljajo za varno naložbo. Vendar pa je njihova vrednost občutljiva na spremembe obrestnih mer, saj med njima obstaja obratno sorazmerje – višje obrestne mere znižujejo vrednost že izdanih obveznic. Občutljivost cen obveznic na spremembo obrestnih mer je odvisna predvsem od njihove ročnosti in višine kuponskih izplačil. Daljša kot je ročnost obveznice, višja je elastičnost cene, saj prihodnji denarni tokovi izgubijo več vrednosti ob povišanju obrestnih mer danes. Posledično lahko že razmeroma majhna sprememba obrestnih mer pomembno zniža tržno vrednost portfelja dolgoročnih obveznic. V primeru SVB se je prav ta mehanizem izkazal kot eden ključnih dejavnikov njenih kasnejših težav, saj so ob naraščajočih obrestnih merah tržne vrednosti njenih obsežnih naložb v dolgoročne obveznice močno upadle, kar pa se zaradi računovodske obravnave ni neposredno odražalo v finančnih izkazih do trenutka prodaje (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

SVB je večino svojih obveznic pridobila v obdobju nizkih obrestnih mer med letoma 2020 in 2021. Kljub večkratnim javnim opozorilom predsednika FED, Jeroma Powella, o prihajajoči restriktivni denarni politiki za zaježitev inflacije, je banka nadaljevala z naložbami v državne obveznice. Tovrstna makroekonomska tveganja so bila v tem obdobju tudi najpogosteje izpostavljena v anketi o ključnih tveganjih za finančni sistem, ki jo izvaja FED. V obdobju, ko je inflacija dosegla vrhunec pri 9,1 %, je bilo že splošno pričakovano, da bo FED začela z zaostrovanjem denarne politike. Kljub temu je vodstvo SVB podcenilo vpliv dviga obrestnih mer na vrednost obstoječih dolgoročnih obveznic. Konec leta 2021 je kar 61 % vseh sredstev banke predstavljal portfelj dolgoročnih vrednostnih papirjev, do konca leta 2022 pa še vedno visokih 57 %. To je izrazito preseglo povprečje ameriških komercialnih bank, pri katerih se je delež teh naložb v enakem obdobju gibal okoli 20 % (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023a).

Ko so se obrestne mere začele dvigovati, je tržna vrednost obveznic, ki jih je imela SVB v portfelju, začela močno padati, saj so nove obveznice z višjimi donosi postale bolj privlačne za vlagatelje. Čeprav teh izgub SVB sprva ni realizirala, ker obveznic ni prodajala, bi bila ob morebitni potrebi po njihovi prodaji prisiljena sprejeti občutne diskonte. Medtem ko so tudi druge ameriške banke v tem času povečevale svojo izpostavljenost do državnih obveznic in zaradi rasti obrestnih mer utrpeli nerealizirane izgube, je bil njihov odziv na makroekonomska tveganja načeloma bolj preudaren. Večina bank je ohranila večjo razpršenost naložbenih portfeljev ter bolj stabilno strukturo obveznosti, kar jim je omogočilo boljšo odpornost proti tržnim šokom. Ena ključnih razlik med SVB in ostalimi finančnimi institucijami je bila izjemno visoka koncentracija nezavarovanih depozitov v bilanci SVB,

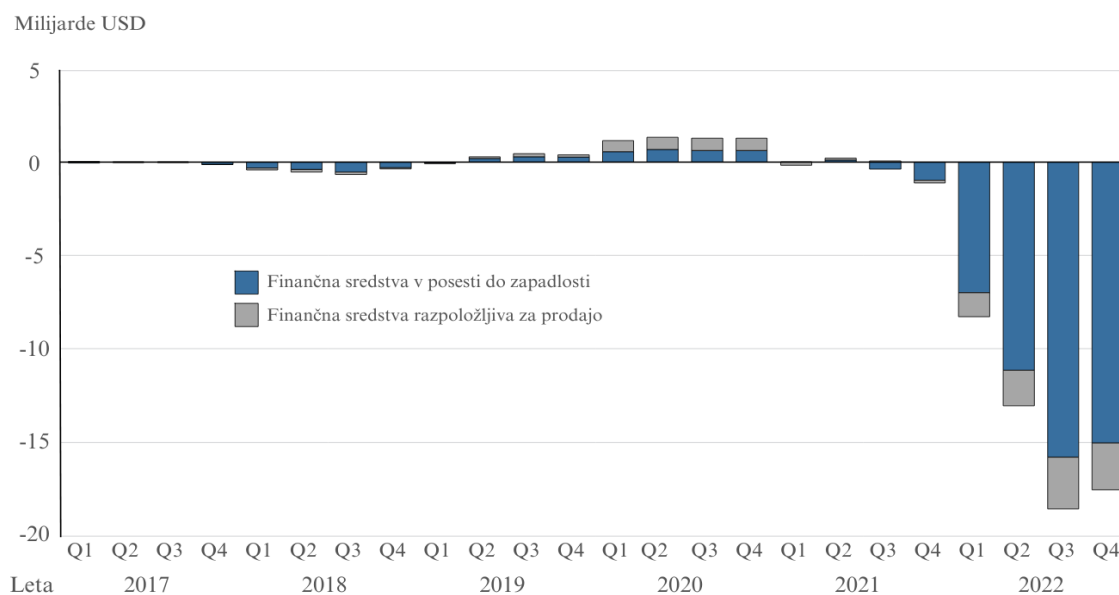
kar je močno povečalo njeno občutljivost na nenadne dvige sredstev. Dodatno so k večji stabilnosti ostalih bank prispevali tudi v povprečju višji regulativni kapitalski količniki, ki so ublažili nastanek verižne reakcije propadov v bančnem sektorju. Vztrajanje pri obstoječi naložbeni strategiji in nepravočasna prilagoditev portfelja sta se izkazala za ključna dejavnika, ki sta vodila v izgubo zaupanja vlagateljev in končni propad banke SVB (Corbet in Larkin, 2023).

Odločitev o vlaganju v nizkodonosne državne obveznice vzbuja dvome o kompetentnosti vodstva in njihovi strategiji upravljanja tveganj. Čeprav so vse ameriške banke utrpeli nerealizirane izgube na obvezniških portfeljih, so druge finančne institucije tveganja ustrezno upravljale z diverzifikacijo naložb in prilagajanjem strategij. Ključnega pomena je imeti robusten oddelek za upravljanje tveganj, ki lahko ustrezno oceni in ublaži morebitna tveganja, še posebej pri večjih izpostavljenostih enemu tipu sredstev, kot so državne obveznice. Ključni razlog za težave SVB je bila njena struktura bilance stanja, saj je bilo 57 % vseh sredstev naloženih v ameriške državne obveznice. Tako visoka koncentracija v enem samem naložbenem razredu in nezadostna razpršenost portfelja je banko močno izpostavilo tveganju tržnih nihanj in sprememb denarne politike. Vendar padec vrednosti obvezniškega portfelja ni bil edini razlog za propad SVB. Nenadni dvigi obrestnih mer so vplivali na celoten finančni sistem, zaradi česar so vlagatelji množično bežali s kapitalskih trgov in se preusmerjali v državne obveznice zaradi višjih donosov in nižjega tveganja. To je negativno vplivalo na mnoga zagonska podjetja, ki so postala vse bolj odvisna od svojih depozitov pri SVB za financiranje poslovanja. Zaradi močne odvisnosti od enega samega sektorja in specifične baze strank je bila banka izjemno ranljiva na nenadne spremembe tržnih pogojev, kar dodatno poudarja pomen razpršitve naložb in ustreznega upravljanja tveganj. Na sliki 6 je prikazana ocenjeno vrednost nerealiziranih izgub SVB, ki je strmo narastla leta 2022. Povečano število dvigov sredstev je banko prisililo v prodajo obveznic po nižjih cenah od njihove nominalne vrednosti, kar je povzročilo spremembo nerealiziranih izgub v dejanske izgube (Corbet in Larkin, 2023).

Kljub resnosti situacije banka dolgo ni ukrepala. Le nekaj dni pred propadom banke je izvršni direktor Greg Baker na konferenci Upfront Summit 1. marca 2023 trdil, da je SVB najboljši finančni partner v zahtevnih časih. Ključen preobrat je nastopil, ko je bonitetna agencija Moody's opozorila banko na načrtovano znižanje njene kreditne ocene zaradi nizke likvidnosti portfelja, ki ni zadoščal za izplačilo dvigov depozitarjev. To je sprožilo strah vodstva pred množičnimi dvigi depozitov in posledično likvidnostno krizo. SVB se je znašla v težkem položaju in je, da bi preprečila poslabšanje bonitetne ocene, izvedla predlagano dvofazno rešitev. Najprej bi banka prodala za 21 milijard USD nizko donosnih državnih obveznic in izkupiček preusmerila v donosnejše naložbe, s čemer bi izboljšala skupni donos in delno pokrila izgube. Nato naj bi banka izgube nadomestila z izdajo novih delnic na trgu, pri čemer je bil Goldman Sachs izbran za vodilnega organizatorja prodaje. Vendar se je prodaja nizko donosnih obveznic izkazala za zahtevnejšo, kot je bilo pričakovano. Tržna vrednost portfelja SVB je bila približno 17 milijard USD nižja od njegove prvotne vrednosti,

povprečni donosi pa so bili nižji od takratnih tržnih donosov. To je pomenilo, da bi vsaka prodaja prinesla dodatne izgube. Kljub temu je banka izvedla krizni načrt in prodala za 21 milijard USD obveznic, pri čemer je utrpela izgubo v višini 1,8 milijarde USD. Da bi pokrili izgube, je Goldman Sachs nato poskušal prodati tako prednostne kot navadne delnice. Vendar so v javnosti že zaokrožile informacije o morebitnem propadu banke, kar je povzročilo močan padec cene delnic in zmanjšalo možnosti za pridobitev svežega kapitala. Reševalni načrt je propadel, zato je bila predlagana alternativna rešitev – prodaja banke ali njenega dela. Ker ni bilo kupca, ki bi želel prevzeti banko tik pred propadom, se SVB ni uspela rešiti iz krize (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

*Slika 6: Ocena nerealiziranih izgub in dobičkov iz finančnih sredstev Silicon Valley Bank med leti 2017 in 2022*



*Vir: prirejeno po Board of Governors of the Federal Reserve System (2023b).*

## 5.4 Upravljanje tveganj

SVB je svoje poslovanje temeljila na posojilih zagonskim podjetjem, ki so zelo občutljiva na gospodarske cikle in makroekonomske spremembe. V obdobju nizkih obrestnih mer je tehnološki sektor beležil dobre rezultate, zato je imela SVB na voljo veliko depozitov, ki jih je vlagala v dolgoročne obveznice. S tem se je zavarovala pred kreditnim tveganjem a se je hkrati močno izpostavila tveganju spremembe obrestnih mer na obeh straneh bilance. Poleg tega je bila SVB slabo pripravljena na povečano negotovost in volatilitnost trga, saj je imela premalo diverzificiran portfelj, tako strank kot naložb. Propad SVB razkriva omejenost in neuravnoteženost njenega poslovnega modela. Prevelika odvisnost od tehnološkega sektorja je povzročila izpostavljenost cikličnosti in spremenljivosti te industrije. Da bi banka povečala stabilnost in vzdržnost prihodkov, bi morala diverzificirati in uravnotežiti svoje

poslovanje, torej iskati primerne naložbene ter kreditne priložnosti v različnih panogah in trgih (Huang, 2023).

Likvidnostni položaj SVB je bil zelo obremenjen na račun povišanih obrestnih mer in ohlajanju gospodarske dejavnosti, zlasti na področju tveganih investicij. Tako je bila banka primorana prodati del svojih vrednostnih papirjev po nižjih tržnih cenah, kar je povzročilo več milijonske izgube. Poleg neugodnih naložbenih odločitev je SVB trpela zaradi pomanjkljivega upravljanja tveganj s strani vodstva. Operativna tveganja, kadrovska stabilnost in upravljanje tveganj ključnih zaposlenih so področja, ki bi jih morala banka strožje nadzorovati – kot to zahteva Baselski odbor za bančni nadzor. Kljub veliki izpostavljenosti tveganjem, SVB v večjem delu leta 2022 sploh ni imela direktorja za upravljanje tveganj. Laura Izurieta, ki je to funkcijo opravljala, je prenehala z delom aprila 2022, šele januarja 2023 je bila na mesto direktorice upravljanja tveganj imenovana Kim Olson. Kadrovska vrzel v vodstvu je povzročila pomanjkanje strateškega nadzora nad tveganji, saj takratni člani upravnega odbora niso imeli zadostnih izkušenj na tem področju. Posledično banka ni bila pripravljena na naraščajoča tveganja, kar je prispevalo k njenemu propadu (Hauf in Posth, 2023).

Neučinkovito upravljanje likvidnosti banke se kaže v dodatnem zadolževanju zaradi nezmožnosti pravočasnega izpolnjevanja obveznosti. Banke se lahko znajdejo v takšni situaciji, četudi imajo dovolj sredstev na bilanci, vendar jih na trgu ne morejo prodati po pričakovani ceni. To je lahko pogost vzrok za propad še zlasti v obdobjih oslabiljene gospodarske aktivnosti, ko so denarni tokovi podjetji negativno prizadeti. Eden glavnih vzrokov za likvidnostno tveganje je neskladje ročnosti med sredstvi in obveznostmi banke. V primeru SVB je bila ročnost sredstev izrazito daljša od ročnosti obveznosti, kar je povzročilo pomanjkanje likvidnosti. Ko so se pojavili večji odlivi gotovine, banka na drugi strani bilance ni imela ustreznih virov za njihovo kritje. Da bi obvladovala to likvidnostno vrzel, bi morala SVB bolje uravnovežiti ročnost svojih naložb in virov financiranja. Banke lahko to dosežejo s prilagajanjem ročnosti sredstev in obveznosti ali z dolgoročnimi spremembami velikosti bilance. Poleg tega lahko za obvladovanje likvidnostnih tveganj uporabljajo instrumente, kot so terminske pogodbe in opcije (Baloğlu in drugi, 2023).

SVB je imela na strani obveznosti veliko depozitov na vpogled, na strani sredstev pa pretežno dolgoročna posojila in naložbe, kar je povzročilo izrazito vrzel v ročnosti. Ko je prišlo do panike in množičnih dvigov depozitov, je bila SVB prisiljena prodajati dolgoročna sredstva, da bi poplačala kratkoročne obveznosti. Vendar je bilo vodstvo v obdobju naraščajočih obrestnih mer primorano na trgu sredstva prodajati po ceni pod njihovo nakupno vrednostjo. To je povzročilo velike izgube, izčrpalo likvidnostne zaloge in potisnilo SVB na rob stečaja. Za krepitev finančnega položaja mora banka stremeti k ravnovesju med kratkoročnimi in dolgoročnimi viri ter potrebami po kapitalu, usklajevati cilje dobičkonosnosti ter učinkovito upravljati z likvidnostnimi tveganji in varnostnimi kazalniki. Za objektivno vrednotenje sredstev mora banka v skladu z načelom poštene vrednosti

oblikovati slabitve, ki odražajo razliko med knjigovodsko in tržno vrednostjo, s čimer prepreči precenitev sredstev (Huang, 2023).

V kolikor pride do neravnovesja med sredstvi in obveznostmi, lahko to negativno vpliva tudi na celotno gospodarsko aktivnost. Zato si regulativne oblasti prizadevajo ohranjati zaupanje v finančni sistem z uvedbo varoval za depozite in predpisi o likvidnostnih pozicijah bank. Upravljanje likvidnostnega tveganja ne temelji zgolj na preprečevanju neskladnosti ročnosti, temveč tudi na ohranjanju kakovosti sredstev ter zagotavljanju dostopa do dodatnih virov financiranja. Od globalne finančne krize leta 2008 se je regulacija finančnega sektorja nenehno razvijala. Z uvedbo Basel III je bila vzpostavljena nova struktura kapitalskih zahtev in upravljanja likvidnostnih tveganj. Ta vključuje ključna kazalnika LCR in NSFR, ki omogočata podrobnejšo oceno likvidnostnih tveganj in stabilnosti bančnega financiranja. Po zahtevah Basel III morata oba standarda znašati 1 ali več, da banka izpolnjuje likvidnostne standarde. SVB ni bila opredeljena kot sistemska pomembna banka, zato ni bila zakonsko zavezana k izpolnjevanju likvidnostnih standardov LCR in NSFR. Regulatorji banke niso spremljali ali nadzirali glede teh kazalnikov, zaradi česar tudi ni na voljo zanesljivih informacij o njihovih izračunih (Baloğlu in drugi, 2023).

Po oceni Feldberga (2023a), bi bil LCR za SVB konec leta 2022 približno 0,75, kar je občutno pod zahtevanim pragom. Za doseganje minimalne pokritosti bi morala SVB povečati svoja visoko kakovostna likvidna sredstva za približno 18 milijard USD, medtem ko bi za doseganje povprečnega LCR ameriških sistemske pomembnih bank, ki znaša 1,25, potrebovala dodatnih 36 milijard USD. Regulatorji bi od SVB verjetno zahtevali drugačen pristop k upravljanju likvidnostnih tveganj, kar pa njenega propada ne bi nujno preprečilo zaradi številnih drugih težav, s katerimi se je soočala. Feldberg (2023b) je analiziral tudi NSFR, ki bi za SVB leta 2022 znašal 1,32, kar je nad regulativnim ciljem in nad globalnim povprečjem približno 1,20. Kljub temu ta rezultat ne pomeni, da je SVB ustrezno upravljala svoja tveganja, saj NSFR ne odraža vedno izpostavljenosti bank tveganjem, povezanim z nezavarovanimi depoziti in dolgoročnimi vrednostnimi papirji. Izpostaviti je potrebno morebitne slabosti pravila NSFR in standarda Basel III, ki opozarjajo na potrebo po ponovnem pregledu stabilnosti nezavarovanih depozitov ter odbitkih za HTM finančne naložbe.

V pričakovanju zloma banke delničarji poskušajo čim hitreje prodati svoje deleže, vlagatelji pa množično umikajo svoja sredstva. Prvo neposredno vpliva na ceno delnic in SVB delnice so v enem dnevu izgubile več kot 60 % vrednosti. Dviganje depozitov, na drugi strani, ustvarja likvidnostne pritiske in v primeru prisilnih prodaj sredstev tudi težave s solventnostjo banke. Sproži se negativni spiralni učinek in pojav, značilen za bančništvo, tako imenovani naval na banko. (Hauf and Posth, 2023).

Upravljanje s tveganji igra ključno vlogo pri stabilnosti banke, saj zajema ocenjevanje likvidnostnih rezerv, prepoznavanje potencialnih potreb po financiranju in oceno odpornosti bilance stanja. Banka mora uporabljati različne metode za obvladovanje tveganj, vključno z

načrti za obvladovanje likvidnostnih kriz, da bi bila pripravljena na vpliv nepredvidljivih dogodkov na poslovanje banke. Vodstvo in upravni odbor morata voditi z zgledom ter vzpostaviti učinkovit sistem upravljanja tveganj na vseh nivojih organizacije. Skladno s strategijo banke je pomembno ustvariti kulturo obvladovanja tveganj, ki temelji na stalnem izobraževanju zaposlenih prek različnih usposabljanj in učnih kanalov. S tem banke krepijo strokovnost, učinkovitost in strateško usmerjenost svojih ekip, kar dolgoročno izboljšuje stabilnost in odpornost celotne vrednostne verige finančne institucije (Huang, 2023).

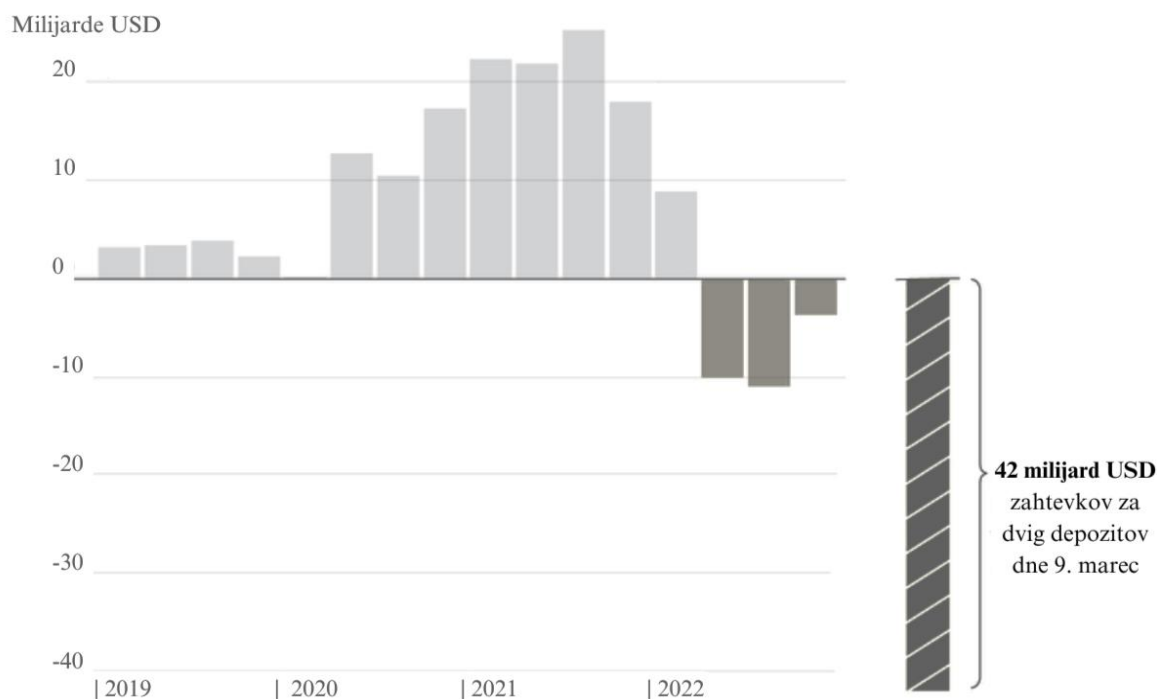
Ohranjanje zaupanja vlagateljev in trga predstavlja ključen dejavnik za stabilnost finančnega sistema. Slabo upravljanje tveganj lahko dalj časa ostane prikrito, vendar pa ob razkritju nepravilnosti hitro nastopita močan tržni pritisk in negativna publiciteta, ki lahko bistveno poslabšata položaj institucije. Zato je za banke pomembno, da proaktivno in učinkovito upravljajo obrestno ter likvidnostno tveganje, saj lahko že manjša izguba zaupanja sproži množičen odliv kapitala in ogrozi obstoj banke (Hauf and Posth, 2023).

## **5.5 Naval na banko**

Naval na banko je situacija, ko večje število komitentov hkrati dviguje svoja sredstva zaradi strahu, da bo banka propadla in ne bo zmožna izplačati depozitov. Takšen pritisk lahko sproži verižno reakcijo, ki banko pahne v likvidnostno krizo in v skrajnem primeru povzroči insolventnost. Naval na banko se običajno začne zaradi negativnih novic ali splošnega nezaupanja v finančno zdravje banke. V negotovem makroekonomskem okolju leta 2022, ko je FED dvigovala obrestne mere, se je likvidnostna pozicija SVB močno poslabšala. Banka je imela velik delež sredstev naložen v dolgoročne vrednostne papirje, katerih tržna vrednost se je zaradi rasti obrestnih mer znižala. Hkrati je upočasnitev vlaganj tveganega kapitala zmanjšala priliv novih depozitov, zaradi česar je SVB morala prodati del svojega portfelja in poskusiti zbrati nov kapital (Huang, 2023).

Zaradi prodaje 21 milijard USD vrednih vrednostnih papirjev je SVB utrpela izgubo v višini 1,8 milijarde USD. Kot posledica poslabšanja finančnega položaja je SVB grozilo znižanje bonitetne ocene. V sodelovanju z agencijo Moody's je banka pripravila načrt za zbiranje 2,25 milijarde USD kapitala, da bi izgubo pokrila. 8. marca 2023 je ta napoved med vlagatelji in komitenti banke sprožila val nezaupanja, kljub prizadevanjem je bila bonitetna ocena SVB vseeno znižana. Negotovost je že naslednji dan prerasla v paniko. Cena delnic SVB je padla za več kot 60 %, komitenti pa so začeli množično dvigovati svoja sredstva. Banka se je znašla v likvidnostni krizi, paniko pa je še dodatno pospešilo širjenje informacij prek družbenih omrežij, zlasti Twitterja, kar je povzročilo prvi digitalni naval na banko. Vedno več strank SVB je hitelo dvigovati svoja sredstva, da bi se zaščitili pred morebitno izgubo premoženja. Dodaten pritisk je ustvarjalo dejstvo, da je imelo pri SVB veliko komitentov na računih več sredstev kot je zavarovana vsota v ZDA. Tveganje je naraščalo iz ure v uro in kot prikazuje slika 7 so v enem samem dnevu komitenti dvignili približno 42 milijard USD depozitov, SVB pa ni imela dovolj likvidnih sredstev za kritje vseh zahtevkov (Hidden Value Gems, 2023).

Slika 7: Prilivi in odlivi depozitov Silicon Valley Bank po kvartalnih med leti 2019 in 2023



Vir: prirejeno po *Hidden Value Gems* (2023).

Zaradi množičnih zahtevkov za dvig sredstev je bilo potrebno izvesti prisilne prodaje vrednostnih papirjev, kar je povzročilo realizacijo predhodno nerealiziranih izgub ter vodilo v popolno izčrpanost likvidnosti. Banka je 10. marca 2023 postala insolventna, kar je predstavljalo najhitrejši in drugi največji bančni propad v zgodovini ZDA. Zaradi nenadnega propada banke sta regulativna organa, FED in FDIC, izvedla njeno zaprtje z namenom omejevanja širjenja panike ter destabilizacije finančnega sistema. 13. marca 2023 je ameriška vlada napovedala, da bo zagotovila 25 milijard USD nujnih posojil, kar je vsem varčevalcem SVB zagotovilo povrnitev celotnih vlog – tudi tistih nad zakonsko zajamčeno mejo 250.000 USD. Pri tem so poudarili, da davkoplačevalci ne bodo nosili bremena izgub SVB. Pravočasno zagotovljen vladni reševalni paket je zaščitil interese strank in obnovil zaupanje na borzi, a so se kljub temu posledice propada banke v Silicijevi dolini razširile tudi na druge finančne institucije v ZDA (Hauf in Posth, 2023).

## 6 POSLEDICE PROPADA

V zgodovini je prišlo do številnih propadov bank, zlasti v času Velike depresije, bančne krize v osemdesetih letih prejšnjega stoletja ter med svetovno finančno krizo leta 2008. Banke v težavah pogosto poročajo o vrednosti sredstev, ki so precej višje od njihove dejanske tržne vrednosti ob likvidaciji. Izgube so še posebej velike pri bankah, ki dlje časa vztrajajo v finančnih težavah pred dokončnim propadom. Ključni vir izgub so nerealno ovrednotena sredstva, kot so dolgoročni vrednostni papirji, ki se ob stečaju banke pogosto izkažejo za

precejena. SVB ni poročala realne vrednosti svojega naložbenega portfelja, ki je v času visokih obrestnih mer izgubil tržno vrednost, zato so bile izgube prepoznane šele ob prisilni prodaji teh sredstev. Regulativna popustljivost, ki bankam v težavah omogoča daljše poslovanje, pogosto povečuje končne stroške reševanja. Z nadaljnjim delovanjem se kakovost sredstev običajno slabša, kar posledično pomeni večje izgube ob končnem stečaju. Ti stroški so še posebej visoki, če FDIC prevzame terjatve banke ali izplača varčevalce, namesto da bi banko prevzela druga finančna institucija. Po ocenah FDIC je propad SVB povzročil 16,1 milijarde USD stroškov, ki so bili pokriti iz Sklada za zavarovanje vlog (Office of Inspector General, 2023). Krize lahko trajajo več let, kar kaže na dolgotrajne posledice bančnih propadov ter poudarja pomen učinkovite strategije reševanja bank, upravljanja tveganj in regulativnega nadzora. Pravočasni ukrepi regulatorjev so ključni za omejevanje finančnih izgub ter ohranjanje stabilnosti bančnega sistema in širšega gospodarstva (James, 1991).

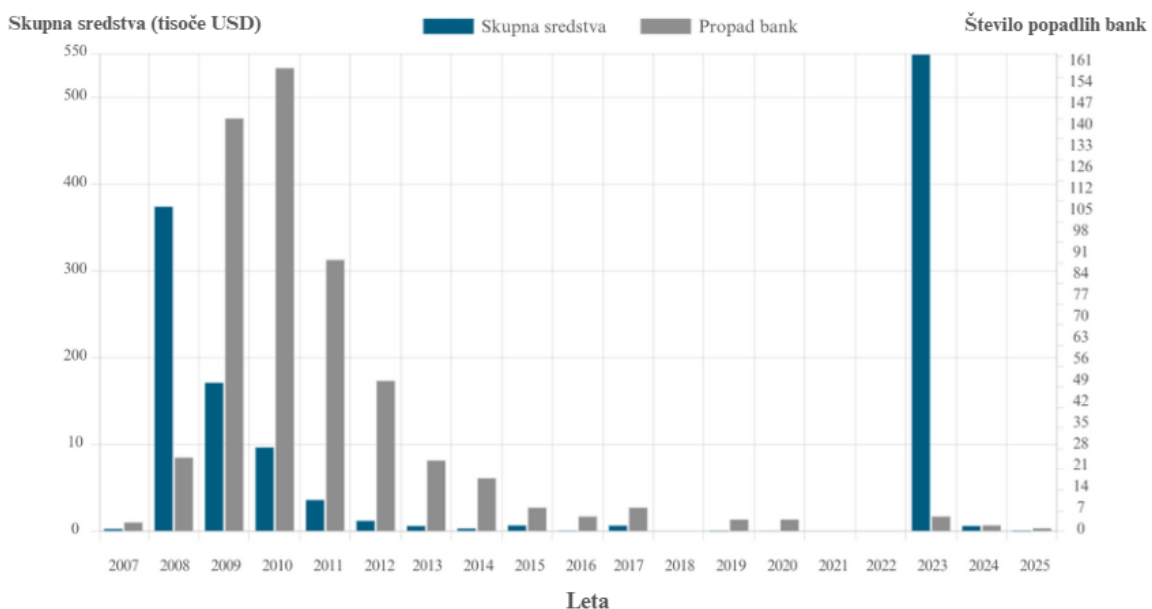
Morebitne težave s solventnostjo, s katerimi se soočajo banke, imajo poleg ekonomskih in političnih tudi pomembne družbene posledice. Ob propadu banke so neposredno prizadeti lastniki in investitorji, saj delnice izgubijo svojo vrednost, pri čemer imajo v primeru likvidacije prednost pri poplačilu upniki. To lahko vodi v širjenje sistemskega nezaupanja in nestabilnost na delniških trgih, saj investitorji poskušajo omejiti nadaljnje izgube in hitijo s prodajo svojih deležev. Stečaj banke pogosto vodi tudi do množičnih odpuščanj, kar kratkoročno poveča brezposelnost in negativno vpliva na prihodke gospodinjstev. Posledično se zmanjša potrošnja in kupna moč prebivalstva. Obseg teh učinkov je odvisen od velikosti banke oziroma števila propadlih institucij na nacionalni ali globalni ravni. V okviru načela zaščite malih vlagateljev je v številnih državah uveljavljena praksa zavarovanja depozitov, s čimer se ohranja zaupanje varčevalcev in stabilnost finančnega sistema. V primeru banke SVB strah ni izviral zgolj iz njenega propada, temveč predvsem iz možnosti širjenja krize na druge banke in celotni bančni sistem (Ozili, 2023).

Stečaj banke SVB 10. marca 2023 velja za enega najhitrejših bančnih propadov v zgodovini, saj se je odvil v zgolj 48 urah. V digitalni dobi sta se strah in panika v ameriškem bančnem sektorju širila hitreje kot kadarkoli prej, kar je privedlo do množičnega umika sredstev tudi iz drugih bank. Signature Bank je bila prva žrtev verižne reakcije po propadu SVB. Kljub visokemu deležu nezavarovanih depozitov banka ni propadla zaradi slabega poslovanja, temveč zaradi prisilnega zaprtja s strani FDIC 12. marca 2023 z namenom preprečitve širjenja bančne krize. Takoj po propadu SVB so komitenti Signature Bank v strahu dvignili več kot 10 milijard USD, kar je sprožilo strah pred sistemskim zlomom. Propad SVB in Signature Bank je znova odprl razprave o ustreznosti obstoječih omejitev zavarovanja depozitov ter postavil v ospredje vprašanje, katere banke so v resnici "prevelike, da bi propadle". Po hitrem propadu dveh velikih ameriških bank se je sistemsko tveganje razširilo po vsem svetu. Posledice je bilo moč občutiti tudi na kapitalskih trgih, kjer so ameriške banke v zgolj dveh dneh izgubile približno 100 milijard USD tržne vrednosti. Zaskrbljeni vlagatelji so začeli množično prodajati delnice številnih mednarodnih bank, med drugim tudi

Credit Suisse. Zaradi nezmožnosti pravočasne dokapitalizacije in obsežnih dvigov depozitov se je Credit Suisse znašla v likvidnostni krizi. Da bi preprečila propad sistemsko pomembne institucije, je posredovala Švicarska centralna banka in odredila njeno prisilno prodajo konkurenčni banki UBS (Union Bank of Switzerland). Kljub zagotovitvi o varnosti depozitov s strani FDIC ter izjavam tedanjega predsednika ZDA Joe Biden-a je zaupanje v bančni sektor hitro upadalo. Zaradi višjih obrestnih mer ter propada SVB in Signature Bank je hude izgube utrpela tudi First Republic Bank. Čeprav je prejela kapitalsko injekcijo v višini 30 milijard USD, je v treh mesecih izgubila kar 100 milijard USD depozitov. To je povzročilo množično prodajo delnic in dodatne dvige sredstev. Ker banka ni uspela najti rešitve v obliki združitve z drugo finančno institucijo, je FDIC 1. maja 2023 prevzel njen nadzor in jo prodal banki JPMorgan Chase, ki je prevzela vse depozite in večino sredstev (Ozili, 2023).

V letu 2023 sta propadli še dve ameriški banki, julija Heartland Tri-State Bank, katere sredstva so znašala 139 milijard USD in novembra Citizens Bank, ki je razpolagala s 66 milijardami USD sredstev. Leta 2023 je v ZDA propadlo pet bank, katerih skupna vrednost sredstev je znašala skoraj 550 milijard USD. Kot prikazuje slika 8, ta številka presega skupno vrednost sredstev vseh ameriških bank, ki so propadle v letih 2007, 2008 in 2009 skupaj. To poudarja izjemen obseg bančne krize v letu 2023, ki jo je povzročil propad SVB. V le nekaj dneh so bile izpostavljene ranljivosti tudi drugih institucij z visokim deležem nezavarovanih depozitov in nizko likvidnostjo. Razkrita so bila tudi nova sistemska tveganja finančnega sektorja v digitalni dobi (Federal Deposit Insurance Corporation, 2025).

Slika 8: Število propadlih bank v Združenih državah Amerike med leti 2001 in 2025



Vir: prirejeno po FIDC (2025).

Že tako zaostreno finančno okolje zaradi dviga obrestnih mer so propadi bank še dodatno oslabili. Zaradi naraščajočega strahu pred recesijo, je prišlo do zmanjšanja obsega kreditiranja, saj so banke postale bolj previdne pri odobravanju posojil. Številna podjetja, ki so bila komitenti propadlih bank, so bila primorana praktično čez noč poiskati nove vire financiranja, da bi lahko nadaljevala z vsakodnevnimi poslovnimi dejavnostmi ali zaključila odprte investicijske projekte. Nenadna disrupcija finančnega sistema se je neposredno odrazila v gospodarstvu, pri čemer so bile najbolj prizadete tehnološke dejavnosti. Poleg vseh naštetih posledic bančne krize se je razkrila tudi pretirana nagnjenost bank k vlaganju v dolgoročne državne obveznice v obdobju nizkih obrestnih mer. Ta šibkost je povzročila, da so mnoge finančne institucije preusmerile svoje naložbene strategije, kar bi lahko negativno vplivalo na stroške zadolževanja držav v času, ko se številne vlade že soočajo z visokimi ravnmi dolga. Zaradi težav pri vladnem zadolževanju, bi centralne banke morda morale neposredno kupovati več državnih obveznic, da bi svojim vladam zagotovile potrebna sredstva. Takšni nakupi bi povečali količino denarja v obtoku, kar bi dodatno spodbudilo inflacijo. To bi lahko še okrepilo inflacijske pritiske in prisililo centralne banke k nadaljnemu zviševanju obrestnih mer (Ozili, 2023).

## 6.1 Ukrepi regulatorjev

Ameriška vlada je leta 2018 pod vodstvom predsednika Donalda Trumpa sprejela Zakon o gospodarski rasti, regulativni razbremenitvi in zaščiti potrošnikov, ki je spremenil nekatere ključne določbe zakona Dodd-Frank iz leta 2010. Ta zakonodajni premik se v retrospektivi zdi kot temeljna napaka, saj je bistveno zmanjšal regulativni nadzor nad srednje velikimi bankami, med katere je sodila tudi SVB. Greg Becker, izvršni direktor SVB, je aktivno sodeloval z vplivnimi interesnimi skupinami, pri čemer je zagovarjal omilitev regulacije in znižanje davčnih obremenitev za korporacije. Zaradi sprememb, bankam z manj kot 250 milijardami USD sredstev ni bilo več potrebno izpolnjevati zahtev, ki veljajo za sistemsko pomembne finančne institucije. SVB tako ni bila zavezana k razkrivanju kazalnikov, kot sta LCR in NSFR, niti ni bila vključena v obvezne stresne teste, ki jih določa FED. Možno je, da je sprostitev regulativnega nadzora dala banki občutek, da ni več pod tako strogim nadzorom, kar bi jo lahko spodbudilo k bolj tveganim naložbam (Hauf in Posth, 2023).

V kolikor bi SVB ostala pod strožjim regulativnim režimom zakona Dodd-Frank, bi bila kot 16. največja ameriška banka, z 212 milijardami USD sredstev konec leta 2022, predmet strožjega nadzora in morebitne rešitve pred kolapsom. Na podlagi analize finančnih poročil in likvidnostnih kazalnikov bi FED z veliko verjetnostjo pravočasno ukrepala ter banko pozvala k povečanju obsega visoko kakovostnih likvidnih sredstev. Čeprav je v petem poglavju NSFR ocenjen kot ustrezen, bi ob obveznem poročanju regulatorju SVB kazalnik morebiti izračunala drugače in ugotovila, da vrednost ni bila vselej zadostna. Prej bi lahko bilo zaznano tudi strukturno neskladje med ročnostjo sredstev in obveznosti banke ter hitro rastoča koncentracija nezavarovanih depozitov v letu 2021. Večina komitentov SVB je namreč na svojih računih razpolagala z zneski, višjimi od 250.000 USD, kar presega mejo zajamčenih vlog, ki jo določa agencija FDIC. Čeprav ni mogoče z gotovostjo trditi, da je

deregulacija neposredno povzročila propad SVB, so bile posledice pomanjkljivega nadzora nedvomno obsežne in sistemske pomembne (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

Politika FED med pandemijo COVID-19 je posredno prispevala k propadu SVB. Masivno vbrizgavanje likvidnosti v gospodarstvo in izjemno nizke obrestne mere so zmanjšali povpraševanje po posojilih ter bankam otežili ustvarjanje dobička in ohranjanje finančne stabilnosti. Nestanovitnost trga je prizadela tudi tehnološki sektor, kjer je imela SVB visoko izpostavljenost, kar je dodatno otežilo upravljanje tveganj. Hitro spreminjanje obrestnih mer in pomanjkanje jasne usmeritve s strani FED sta zmanjšala zaupanje vlagateljev in prispevala k zaostrovanju gospodarskih razmer. Čeprav propad SVB ne predstavlja začetka nove finančne krize, primerljive z letom 2008, vseeno razkriva pomen doslednega upravljanja tveganj in ustreznega regulativnega nadzora v bančnem sektorju. K propadu banke so ključno prispevale njene slabe poslovne odločitve, a tudi monetarna politika v času pandemije ter pretirano zanašanje na klasične ukrepe centralne banke je imelo svoje posledice. Takšni pristopi regulatorjev bodo nedvomno vplivali na prihodnje delovanje finančnega sistema in stabilnost ameriških bank ter bodo lahko vodili v daljše obdobje gospodarske negotovosti ali celo v recesijo. Ključni izziv za banke in oblikovalce ekonomske politike bo prepoznati sistemske pomanjkljivosti, ustrezno ukrepati ter zasnovati novo strategijo za vzdržnost in odpornost globalnega gospodarstva v prihodnosti (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

Ameriška vlada jamči bančne depozite do višine 250.000 USD. V primeru stečaja banke bi morali imetniki nezavarovanih depozitov, podobno kot pri propadu Washington Mutual Bank leta 2008, počakati na postopek likvidacije. V primeru propada SVB pa je ameriška vlada hitro posredovala, da bi preprečila širjenje sistemskega tveganja in ohranila stabilnost finančnega sistema. Agencija FDIC je zagotovila popolno zaščito vseh depozitov, tako zavarovanih kot nezavarovanih, kar je pomirilo vlagatelje ter omogočilo nemoteno razpolaganje s sredstvi. Konec marca 2023 je po dogovoru z regulatorji propadlo banko prevzela First Citizens Bank (Al-Sowaidi in Faour, 2023).

Propad SVB v tem kontekstu predstavlja pomemben primer, ki razkriva temeljne pomanjkljivosti pri upravljanju likvidnostnega tveganja znotraj bančnega sistema. Dogodek poudarja potrebo po okrepljenem in rednem regulativnem nadzoru, zlasti na področju izvajanja makrobonitetnih stresnih testov. Ti simulirajo različne krizne scenarije, ocenjujejo prenos finančnih tveganj in vplive nepredvidljivih šokov, pri čemer zajemajo širok spekter makroekonomskih dejavnikov. Za preprečevanje sistemskih finančnih tveganj bi si regulatorji morali prizadevati celovito oceniti stabilnost bančnega sistema ob morebitnih makroekonomskih pretresih in upoštevati tako domače kot mednarodne aktivnosti institucij. Učinkovit nadzor nad finančnim sistemom zahteva vrsto dopolnilnih ukrepov. V prvi vrsti je nujna vzpostavitev zanesljivega sistema kazalnikov za spremljanje finančnih tveganj, ki bi omogočal zgodnje prepoznavanje potencialnih groženj stabilnosti. Poleg tega bi bilo potrebno razširiti okvir makrobonitetnih politik, usmerjenih v zmanjševanje tveganj, povezanih s prekomerno izpostavljenostjo finančnih institucij. Pomembno bi bilo tudi, da

regulatorji v svojih analizah upoštevajo različne scenarije, ki vključujejo gibanje kapitalskih trgov, stopnjo brezposelnosti, rast bruto domačega proizvoda in inflacijske pritiske tako na lokalni kot globalni ravni. Le z večdimenzionalnim pristopom bo mogoče zanesljivo oceniti odpornost finančnih institucij in celotnega sistema na morebitne gospodarske šoke. Z vključevanjem teh elementov v regulativno prakso bi lahko učinkovito zmanjšali tveganje za nastanek novih sistemskih kriz ter okrepili dolgoročno stabilnost in odpornost bančnega sektorja (Huang, 2023).

## **7 PRIMERJALNA ANALIZA Z NORTHERN ROCK BANK**

Northern Rock je bila prvotno stanovanjska zadruga, ki se je leta 1997 preoblikovala v delniško družbo. Do leta 2007 je postala ena največjih hipotekarnih bank v Združenem kraljestvu s 113,5 milijard funtov sredstev, pri čemer so 89,2 % njenega portfelja predstavljala stanovanjska posojila. Glavni problem banke ni bil v kakovosti posojil, temveč v njenem poslovnem modelu, saj je večina sredstev prihajala iz sekuritizacije hipotek in posojil na medbančnem trgu, kar je banko naredilo izjemno ranljivo na nihanja v globalnih finančnih tokovih. Banka Northern Rock je bila ena prvih žrtev finančne krize leta 2007. Njeno poslovanje je temeljilo na agresivnem modelu rasti, ki je bil močno odvisen od kratkoročnega financiranja na medbančnem trgu in ne od depozitov varčevalcev kot je značilno za banke. Ko je poleti 2007 prišlo do kreditnega krča, banka ni mogla pridobiti potrebnih sredstev za financiranje svojih obveznosti, kar je povzročilo hudo likvidnostno krizo. Septembra 2007 je zaradi negotovosti prišlo do množičnega navala na banko, saj so varčevalci začeli panično dvigovati svoje depozite. To je bil prvi takšen primer v Združenem kraljestvu po letu 1866. Britanska vlada je posredovala s ponudbo nujne likvidnostne pomoči, vendar to ni preprečilo nadaljnje destabilizacije banke. Zaradi nezmožnosti banke, da bi sama premostila finančne težave in neuspešnega iskanja kupca na trgu, jo je britanska vlada februarja 2008 nacionalizirala. Kasneje je bila razdeljena na "dobro banko", ki jo je prevzela Virgin Money, in "slabo banko", ki je ostala v lasti države. Propad Northern Rock je izpostavil tveganja prevelike odvisnosti bank od kratkoročnega financiranja in sprožil širše reforme finančne regulacije v Združenem kraljestvu, vključno z izboljšanjem nadzora nad likvidnostnimi tveganji in okrepitvijo zaščite varčevalcev (United Kingdom Parliament House of Commons: Treasury Committee, 2008).

Propada bank Northern Rock in SVB si delita nekaj ključnih podobnosti, zlasti glede likvidnostnih tveganj in navala na banke, vendar se razlikujeta po vzrokih, regulativnem okolju in širšem gospodarskem kontekstu. Obe instituciji sta temeljili na ozko usmerjenih in slabo diverzificiranih poslovnih modelih, kar ju je naredilo ranljivi za nenadne spremembe v finančnem okolju. Northern Rock je bila močno odvisna od kratkoročnega financiranja na medbančnem trgu, za razliko od tradicionalnega bančnega modela, ki se zanaša na depozite strank. Specializirala se je za zagotavljanje stanovanjskih posojil malim varčevalcem, kar je bilo vzdržno le ob stalni dostopnosti ugodnih virov financiranja. Po drugi strani je SVB svojo dejavnost osredotočala na financiranje zagonskih podjetij in tveganega kapitala, kar jo je

izpostavilo makroekonomskim spremembam, ki so vplivale na likvidnost tehnološkega sektorja (Congdon in drugi, str. 16–27).

Obe banki sta se soočali z likvidnostno krizo in nezmožnostjo izpolnjevanja kratkoročnih obveznosti. Ključni dejavnik propada Northern Rock je bila njena prekomerna odvisnost od kratkoročnega financiranja na medbančnih trgih, ki je usahnilo z začetkom globalne finančne krize leta 2007. Ko so vlagatelji izgubili zaupanje in je dostop do sredstev postal omejen, se je banka hitro znašla v likvidnostni krizi. Za razliko je bil za SVB glavni problem prekomerna izpostavljenost tveganju spremembe obrestnih mer, kar je ob dvigu obrestnih mer povzročilo padec vrednosti dolgoročnih obveznic v njenem portfelju. Banka je tako utrpela velike nerealizirane izgube, ki so poslabšale njen finančni položaj. V obeh primerih je zavladata panika med vlagatelji, ki so intenzivno dvigovali svoja sredstva, kar je privedlo do klasičnega navala na banko. Pri Northern Rock so k temu prispevali predvsem tradicionalni mediji, ki so razširili informacije o težavah banke. Kljub poskusom Britanske centralne banke, da bi pomirila prebivalce, so se pred poslovalnicami kmalu oblikovale dolge vrste strank, ki so želele dvigniti svoja sredstva. Propad banke SVB je potekal izjemno hitro predvsem zaradi vpliva Twitterja in drugih družbenih omrežij, saj so se informacije o težavah v le nekaj urah razširile med strankami in širšo javnostjo ter močno pospešile širjenje panike. Dodatno je k likvidnostnemu pritisku prispevala tudi struktura komitentov – večinoma tehnološka podjetja, pri čemer so imeli mnogi depozite, ki so presežali zavarovano mejo 250.000 USD, kar je povečalo negotovost in pospešilo množične dvige sredstev (Congdon in drugi, str. 16–27).

Oba primera propada banke sta si delila tudi pomanjkljivo upravljanje tveganj. Northern Rock je intenzivno rastla in v desetih letih povečala svojo bilanco za približno 100 milijonov funtov. Pri tem ni izvajala zadostnih stresnih testov in se močno zanašala na neprekinjen dostop do ugodnega financiranja na medbančnih trgih. Ko so se tržne razmere zaostrele, ji je zaradi pomanjkanja likvidnostnih rezerv zmanjkalo virov za nadomestitev izpada financiranja. Ključna pomanjkljivost SVB je bila dolgotrajna odsotnost direktorja za upravljanje tveganj v letu 2022 ter prekomerna odvisnost naložbenega portfelja od dolgoročnih obveznic, katerih vrednost se je ob dvigu obrestnih mer občutno zmanjšala. Poleg tega je pomanjkljiva diverzifikacija depozitne baze povzročila visoko koncentracijo virov financiranja v tehnološkem sektorju, ki je še posebej občutljiv na zaostrovanje denarne politike (Congdon in drugi, str. 16–27).

Ko situacije ni bilo več mogoče obvladati, je v obeh primerih posredovala država. Britanska vlada je Northern Rock februarja 2008 nacionalizirala, da bi preprečila širšo finančno nestabilnost in zaščitila depozite varčevalcev. V primeru SVB je ameriška vlada posredovala prek FDIC, ki je prevzel nadzor nad banko. Regulatorji so zagotovili vsa sredstva komitentov, tudi tista nad zavarovano vsoto, da bi preprečili širjenje panike v regiji in celotnem bančnem sektorju. Kljub hitremu posredovanju državnih oblasti sta imela oba propada velik vpliv na finančne trge. Northern Rock je bil eden prvih znakov prihajajoče finančne krize leta 2008, ki je prerasla v globalni gospodarski zlom. Po drugi strani je propad

SVB leta 2023 povzročil zaskrbljenost glede stabilnosti bank v ZDA in špekulacije o novi krizi. Oba primera poudarjata pomen likvidnostnega upravljanja, diverzifikacije poslovanja in ohranjanje zaupanja vlagateljev ter širše javnosti. Pokazala sta tudi kako hitro se lahko bančni sistem destabilizira, če banke ne vzpostavijo ustreznih mehanizmov za obvladovanje tveganj in če regulatorji ne spremljajo potencialnih sistemskih šibkosti (Congdon in drugi, str. 16–27).

## 8 DISKUSIJA

Propad SVB marca 2023 je bil posledica kombinacije več medsebojno povezanih dejavnikov, med katerimi so izstopali hitro naraščajoče obrestne mere, znižanje vrednosti obvezniškega portfelja, pomanjkljivo upravljanje tveganj, slaba diverzifikacija, likvidnostni šok ter posledična izguba zaupanja vlagateljev.

V zvezi s prvim raziskovalnim vprašanjem sem ugotovila, da je bila SVB večji del leta 2022 brez direktorja za upravljanje tveganj, kar je pomenilo pomanjkanje ustreznega strateškega nadzora nad ključnimi tveganji. Njena poslovna osredotočenost na tehnološki sektor, ki je bil še posebej občutljiv v obdobju gospodarskega ohlajanja, je ustvarila močno koncentriran portfelj strank. Poleg tega je bila skoraj polovica vseh depozitov nezavarovanih, kar je dodatno povečalo ranljivost banke za množične dvige sredstev ob izgubi zaupanja. Pomembno vlogo pri propadu je imelo tudi neskladje med ročnostjo sredstev in obveznosti – banka je namreč večino sredstev držala v dolgoročnih državnih obveznicah, medtem ko so obveznosti pretežno sestavljali depoziti na vpogled. V trenutkih likvidnostnega pritiska SVB ni imela dostopa do zadostnih količin hitro unovčljivih sredstev. Kratkoročni koeficient in LCR sta bila pod zahtevano mejo 1, kar dodatno potrjuje strukturne pomanjkljivosti in neustrezen likvidnostni položaj SVB.

Analiza drugega raziskovalnega vprašanja razkriva, da je imela struktura naložb v SVB ključno vlogo pri njenem propadu. Banka je imela premalo diverzificiran portfelj, sestavljen predvsem iz dolgoročnih ameriških državnih obveznic, kupljenih v obdobju nizkih obrestnih mer med letoma 2020 in 2021. Strategija banke se ni ustrezno prilagajala spreminjajočim se makroekonomskim razmeram in tako je ob nenadnem dvigu obrestnih mer leta 2022 vrednost naložbenih sredstev močno padla. Čeprav se izgube zaradi padca tržne vrednosti niso takoj pokazale v bilanci, so se realizirale ob prvih znakih panike, ko je bila SVB prisiljena prodajati ta sredstva z velikimi izgubami. Naložbeni portfelj banke ni bil le odraz napačne ocene tveganj, temveč tudi pomanjkanje odzivnosti na ključne spremembe v denarni politiki, kar je skupaj prispevalo k izgubi zaupanja vlagateljev in likvidnostnemu zlomu.

Pri obravnavi tretjega raziskovalnega vprašanja se je izkazalo, da je k propadu SVB poleg notranjih pomanjkljivosti poslovnega modela pomembno prispevala tudi deregulacija srednje velikih bank v ZDA. Leta 2018 je bil prag za razvrstitev finančnih institucij med

sistemske pomembne zvišan s 50 na 250 milijard USD. Zaradi tega SVB ni bila več zavezana k obveznim stresnim testom, razkrivanju ključnih kazalnikov likvidnosti in vzdrževanju dodatnega kapitala. Regulatorni nadzor nad banko je bil v ključnem obdobju zmanjšan, ravno ko bi bila potrebna okrepljena pozornost na nezavarovane depozite in nerealizirane izgube – dva dejavnika, ki lahko povečata tveganje množičnih dvigov sredstev ter širjenje panike. Ob dvigu obrestnih mer so regulatorji podcenili širšo ranljivost finančnega sistema in obseg morebitnih posledic. Poleg vseh omenjenih vrzeli, ostaja regulatorni okvir v ZDA fragmentiran, saj nadzor opravlja več institucij z različnimi pristojnostmi, kar otežuje pravočasno zaznavanje sistemskih tveganj in usklajeno ukrepanje.

Stečaj ni sprožil vala pretresov samo v ameriškem bančnem sektorju ampak tudi globalno. V istem letu so v ZDA propadle še štiri banke, ena večja banka pa tudi v Evropi, kar je v javnosti vzbudilo strah pred ponovitvijo finančne krize iz leta 2008. Po hitrem propadu SVB in Signature Bank je ameriški predsednik Joe Biden v javni izjavi zatrdil, da bodo vsi prihranki deponentov zaščiteni. To je nakazovalo resnost situacije in odločnost vlade ter regulatornih organov pri preprečevanju večjih sistemskih pretresov. FED je v sodelovanju s finančnim ministrstvom in FDIC sprejela vrsto ukrepov za zaščito finančnega sistema in krepitev zaupanja v bančni sektor. Hitro ukrepanje je bilo učinkovito, saj so bili vlagatelji zaščiteni, sistemska tveganja pa v veliki meri omejena. Večja kot je banka, večji je pritisk na regulatorje, da zagotovijo zaščito vseh vlog, tudi tistih, ki presegajo zakonsko določeno mejo zavarovanja. V nasprotnem primeru bi lahko izgube deponentov povzročile bistveno večje gospodarske posledice kot pri propadu manjše, sistemske manj pomembne banke. V primeru SVB neposredni stroški likvidacije niso nastali, saj je bila banka prodana drugi finančni instituciji. Kljub temu je FDIC iz svojega zavarovalnega sklada porabil približno 16 milijard USD, kar je predstavljalo manj kot 8 % skupne vrednosti sredstev banke.

V primerjavi z globalno finančno krizo leta 2008 so regulatorji ob bančni krizi leta 2023 ukrepali bistveno hitreje in bolj usklajeno, kar je pripomoglo k ohranitvi zaupanja v finančni sistem ter učinkovito preprečilo širšo gospodarsko recesijo. Finančni krizi v letih 2008 in 2023 sta se med seboj razlikovali tako po vzrokih kot po dinamiki razvoja. Kriza leta 2008 je izbruhnila kot posledica kolapsa trga hipotekarnih vrednostnih papirjev in prekomerne izpostavljenosti bank do nepremičninskega sektorja, medtem ko je bila kriza leta 2023 pogojena z nenadnimi geopolitičnimi šoki, visokim inflacijskim pritiskom in agresivnim zaostrovanjem denarne politike, predvsem dvigovanjem obrestnih mer s strani centralnih bank. Kriza leta 2023 se je razvila bistveno hitreje – množični dvigi vlog so v le 48 urah SVB potisnili v stečaj, že dva dni zatem pa je bila zaprta tudi Signature Bank. Tako hiter propad, ki ga je omogočilo širjenje informacij prek socialnih omrežij in digitalnih kanalov med vlagatelji, je brez primere v zgodovini bančništva. Posledično je prišlo do upada zaupanja v bančni sektor, kar je sprožilo strm padec tečajev bančnih delnic in povečalo volatilitet na finančnih trgih. Tudi primer propada Northern Rock Bank potrjuje, da je v takšnih kriznih razmerah ključnega pomena pravočasna in jasna komunikacija regulatorjev z javnostjo, da se prepreči širjenje panike in destabilizacijo sistema.

Odločitev ameriških oblasti, da v celoti zavarujejo vse vloge deponentov SVB in Signature Bank, je sprožila razpravo o možnosti uvedbe sistema popolnega zavarovanja vlog. Na prvi pogled se zdi takšna rešitev smiselna, saj bi lahko učinkovito preprečila paniko in množične dvige depozitov. Vendar popolno zavarovanje odpira tudi številna vprašanja. Učinkovitost takšnega ukrepa je vprašljiva v primeru, da javnost nima popolnega zaupanja v vlado ali regulatorje. Zahtevna je tudi finančna izvedljivost tovrstnega sistema, saj bi morale centralne banke razpolagati z ogromnimi rezervami za kritje vseh depozitov. Popolno kritje bi lahko sprožilo moralni hazard, saj bi banke morda postale manj previdne in prevzemale večja tveganja, saj bi se zavedale, da so vloge njihovih komitentov v vsakem primeru zavarovane. Predlog, da bi sistem popolnega zavarovanja vlog veljal le za sistemsko pomembne banke, bi lahko ustvaril neenako obravnavo. Večje banke bi bile deležne večje zaščite, kar bi povzročilo preusmerjanje depozitov iz manjših bank, pospešilo konsolidacijo bančnega sektorja in zmanjšalo konkurenčnost. Zato popolno zavarovanje vlog ni univerzalna rešitev, temveč le ena izmed možnih strategij za omejitev prihodnjih navalov na banke.

Primerjava ameriškega in evropskega bančnega sistema razkriva več pomembnih razlik, ki vplivajo na učinkovitost nadzora ter verjetnost sistemskih kriz. V evroobmočju je prag za razvrstitev banke med sistemsko pomembne bistveno nižji kot v ZDA. Evropske banke z več kot 30 milijardami EUR sredstev oziroma ob izpolnjevanju katerega od drugih kriterijev že veljajo za sistemsko pomembne. V ZDA je ta meja bistveno višja – šele banke z več kot 250 milijardami USD sredstev so podvržene strožjemu nadzoru. Posledično so v EU že srednje velike banke zavezane k obsežnejšemu regulativnemu nadzoru, rednemu izvajanju stresnih testov, višjim kapitalskim zahtevam ter podrobnejšemu poročanju. Zaradi strožjega regulativnega okvira je verjetnost ponovitve dogodkov, kakršni so privedli do propada banke SVB, v evroobmočju precej manjša. Vendar pa tudi evropski bančni sistem ni brez omejitev. Ena izmed pomankljivosti je relativno nizek prag zavarovanja depozitov, ki v EU znaša 100.000 EUR na posameznega varčevalca, kar je precej manj kot 250.000 USD, kolikor znaša zavarovanje v ZDA. Banke z visokim deležem nezavarovanih vlog so tako bolj izpostavljene tveganju panike in množičnih dvigov sredstev. Z uvedbo Enotnega evropskega sistema finančnega nadzora v okviru bančne unije je v EU prišlo do večje centralizacije nadzora, kar omogoča hitrejše in bolj usklajeno ukrepanje Evropske centralne banke in nacionalnih regulatorjev. Čeprav je strožja regulacija v EU pogosto predmet kritik, zlasti glede učinkovitosti in konkurenčnosti bančnega sektorja, dolgoročno prispeva k zaščiti potrošnikov in krepitvi odpornosti gospodarstva. Kljub zagotavljanju kapitalske in likvidnostne ustreznosti, bančni propadi ostajajo težko predvidljivi in jih ni mogoče povsem preprečiti. To odpira vprašanje, ali bi bilo smiselno v ZDA ponovno zaostri regulativni okvir, zlasti za srednje velike banke, ter tako zmanjšati sistemska tveganja.

Primer SVB ponuja pomembne lekcije glede pomena sistemskega nadzora in izvajanja preventivnih ukrepov. Menim, da morajo regulatorji zagotoviti transparentno delovanje bančnega sektorja ter prilagajati nadzorne prakse spreminjajočemu se makroekonomskemu okolju. Banke pa morajo stremeti k ravnotežju med dobičkonosnostjo in ustrezno kapitalsko

ter likvidnostno pozicijo, ki jim omogoča delovanje tudi v manj ugodnih razmerah. Ob upoštevanju zgodovinskih vzorcev in ekonomskih teorij je mogoče vsaj deloma napovedati gospodarske cikle in se pravočasno pripraviti na obdobja povečane negotovosti. Zato se mi zdi pomembno, da se vsi deležniki v finančnem sistemu iz tovrstnih primerov učijo in izboljšujejo upravljanje tveganj, da bi omejili ponavljanje podobnih propadov v prihodnosti. Čeprav popolnega preprečevanja bančnih propadov ni mogoče zagotoviti, zlasti v digitalni dobi, kjer se pretoki informacij in panike odvijajo zelo hitro, je vloga centralnih bank ključna. Njihova naloga je zagotavljanje stabilnosti finančnega sistema, kar zahteva tako tehnične ukrepe kot tudi skrb za zaupanje vlagateljev in širše javnosti. Menim, da je ob tem pomembno tudi objektivno poročanje medijev, finančno opismenjevanje prebivalstva in morda celo vključitev osnov ekonomskega znanja v izobraževalni sistem. Informirani vlagatelji so manj nagnjeni k impulzivnim odločitvam in prispevajo k stabilnosti celotnega sistema. Po mojem prepričanju bodo dolgoročne izboljšave možne le z usklajenim delovanjem regulatorjev, vlade, bank in medijev.

## 9 SKLEP

Naval na banko SVB marca 2023 predstavlja eno ključnih prelomnic v sodobnem bančništvu. Skupek notranjih in zunanjih dejavnikov je privedel do največjega bančnega propada v ZDA po globalni finančni krizi leta 2008. Raziskava izpostavlja večplastne pomanjkljivosti, ki so prispevale k tej krizi, vključno z neučinkovitim upravljanjem tveganj, ranljivostjo strukture bilance stanja in nezadostnim regulativnim nadzorom.

Osrednja ugotovitev raziskave je pomanjkljivo upravljanje likvidnostnih tveganj v SVB. Banka ni ustrezno in pravočasno prepoznala ter omejila neskladja ročnosti med sredstvi in obveznostmi. Poleg tega je njeno ranljivost dodatno povečala hitra rast nezavarovanih depozitov. Poglobljena analiza finančnega položaja SVB je razkrila prekomerno odvisnost od naložb v dolgoročne vrednostne papirje, katerih tržna vrednost je ob zaostrovanju monetarne politike začela upadati. Ta izpostavljenost se je v trenutkih negotovosti izkazala za kritično šibkost, ki je ob izgubi zaupanja javnosti sprožila panični naval na banko. Dogodek ponazarja novo realnost finančnih kriz v digitalni dobi, kjer hitrost širjenja informacij prek digitalnih platform predstavlja dodatno tveganje za stabilnost posameznih finančnih institucij in celotnega finančnega sistema.

Regulativni vidik raziskave poudarja, da so k propadu SVB prispevale tudi vrzeli v nadzoru, ki so bile delno posledica deregulacije zakona Dodd-Frank leta 2018. Zvišanje praga systemske pomembnosti bank je pomenilo, da SVB ni bila več zavezana k rednemu izvajanju stresnih testov in poročanju ključnih kazalnikov likvidnosti. Ta regulativna prilagoditev je zmanjšala strogost nadzornih mehanizmov in posredno omogočila razvoj tveganih poslovnih praks brez zadostnega institucionalnega nadzora. Kljub tem sistemskim pomanjkljivostim, je ameriška vlada z odločnimi in hitrimi ukrepi uspela preprečiti širši, potencialno globalni zlom bančnega sistema. Primerjalna analiza s propadom banke Northern Rock je dodatno

potrdila vlogo likvidnostnih tveganj kot ene največjih groženj bančni stabilnosti. Oba primera zaznamujeta dve ključni značilnosti: nezadostna pripravljenost na stresne razmere ter hitra izguba zaupanja komitentov, kar je sprožilo verižno reakcijo.

Izsledki analize so relevantni tudi za evropski bančni sistem, saj poudarjajo pomen enotne regulacije, zadostne kapitalske ustreznosti in učinkovitih nadzornih mehanizmov, ki veljajo tudi za srednje velike banke. Ugotovitve raziskave tako potrjujejo, da so pravočasno ukrepanje, redno stresno testiranje in transparentno poslovanje ključni gradniki odpornosti celotnega bančnega sektorja. Magistrsko delo prispeva k poglobljenemu razumevanju sodobnih bančnih kriz in poudarja ključno vlogo preventivnega delovanja regulatorjev. Ugotovitve kažejo, da celovit in proaktiven pristop k upravljanju tveganj, ki vključuje okrepljeno komunikacijo med bankami in nadzorniki ter večjo transparentnost bančnega poslovanja, lahko pomembno prispeva k stabilnosti finančnega sistema. Ključno sporočilo raziskave je, da stabilen bančni sistem ni samoumeven, temveč je rezultat nenehnega prilagajanja regulacije, odgovornega vodstva in zavedanja, da je zaupanje vlagateljev in širše javnosti najpomembnejši temelj finančne varnosti.

Kljub celovitemu pristopu, se magistrsko delo sooča z določenimi omejitvami. Ključna med njimi je omejen dostop do finančnih podatkov in zanesljivih informacij o procesih odločanja znotraj SVB, kar omejuje možnosti natančnejše kvantitativne analize. Poleg tega je empirična analiza osredotočena predvsem na ameriški trg, zaradi česar je primerjava z evropskimi primeri podana zgolj okvirno in brez podrobnejše obdelave razlik v regulativnem pristopu v okviru EU. Na tej osnovi se odpirajo možnosti za nadaljnje raziskave, posebej aktualen bi bil vpliv digitalizacije na bančno stabilnost in potencialne krepitev orodij za zgodnje opozarjanje na krize s pomočjo umetne inteligence, ki bi vključevalo analizo kvalitativnih kazalnikov, vedenjskih vzorcev vlagateljev in aktivnosti na družbenih omrežjih.

## SEZNAM KLJUČNE LITERATURE

1. Al-Sowaidi, A. S. S. S. in Faour, A. M. W. (2023). Causes and Consequences of the Silicon Valley Bank Collapse: Examining the Interplay Between Management Missteps and the Federal Reserve's Floundering Decisions. *Journal of World Economic Research*, 12(1), 38–46. <https://doi.org/10.11648/j.jwer.20231201.15>
2. Baloğlu, G., Çakalı, K. R., Karyağdı, N. G. in Gökoğlan, K. (2023). Managing and Reporting Liquidity Risks: Silicon Valley Bank Case. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 69, 67–89. [https://www.researchgate.net/publication/373498682\\_Managing\\_and\\_Reporting\\_Liquidity\\_Risks\\_Silicon\\_Valley\\_Bank\\_Case](https://www.researchgate.net/publication/373498682_Managing_and_Reporting_Liquidity_Risks_Silicon_Valley_Bank_Case)
3. Diamond, D. W. in Dybvig, P. H. (1983). Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity. *Journal of Political Economy*, 91(3), 401–419. <http://www.jstor.org/stable/1837095>

4. Hauf, P. in Posth, J. A. (2023). *Silicon Valley Bank - (Why) Did Regulation And Risk Management Fail To Uncover Substantial Risks?* <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4411102>
5. Ozili, P. K. (2023). Causes and consequences of the 2023 banking crisis. V Farhan A., K. Raza Ali (ur.), *Governance and Policy Transformations in Central Banking* (str.84–98). IGI Global. [https://www.researchgate.net/publication/378052631\\_Causes\\_and\\_Consequences\\_of\\_the\\_2023\\_Banking\\_Crisis](https://www.researchgate.net/publication/378052631_Causes_and_Consequences_of_the_2023_Banking_Crisis)
6. SVB Financial Group. (2023a). *SVB Financial Group Annual Report 2022*. <https://ir.svb.com/financials/annual-reports-and-proxies/default.aspx>

## LITERATURA IN VIRI

1. Adrian, T. in Shin, H. (2008). Liquidity and financial contagion. *Financial stability review*, 11, 1–7. [https://www.researchgate.net/publication/227369855\\_Liquidity\\_and\\_Financial\\_Contagion](https://www.researchgate.net/publication/227369855_Liquidity_and_Financial_Contagion)
2. Allen, F. in Carletti, E. (2013). What Is Systemic Risk? *Journal of Money, Credit and Banking*, 45(1). [https://www.researchgate.net/publication/260161553\\_What\\_Is\\_Systemic\\_Risk](https://www.researchgate.net/publication/260161553_What_Is_Systemic_Risk)
3. AnalystPrep. (2021, 29. januar). *The Components of Basel III*. <https://analystprep.com/study-notes/frm/solvency-liquidity-and-other-regulation-after-the-global-financial-crisis/attachment/page-308/>
4. Barth, J. R., Prabha, A. P. in Wihlborg, C. (2015). *The Dodd-Frank Act: Key Features, Implementation Progress, and Financial System Impact*. [https://www.researchgate.net/publication/272555984\\_The\\_Dodd-Frank\\_Act\\_Key\\_Features\\_Implementation\\_Progress\\_and\\_Financial\\_System\\_Impact](https://www.researchgate.net/publication/272555984_The_Dodd-Frank_Act_Key_Features_Implementation_Progress_and_Financial_System_Impact)
5. Berger, A. N. in Bouwman, C. (2009). Bank Liquidity Creation. *The Review of Financial Studies*, 22(9). <http://dx.doi.org/10.1093/rfs/hhn104>
6. Berman, N. (2023, 8. maj). *What Is the Dodd-Frank Act?* <https://www.cfr.org/background/what-dodd-frank-act>
7. Basel Committee on Banking Supervision – BCBS. (2010). *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems*. [https://www.bis.org/publ/bcbs189\\_dec2010.htm](https://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.htm)
8. Basel Committee on Banking Supervision – BCBS. (2013). *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools*. *Bank for International Settlements*. <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
9. Basel Committee on Banking Supervision – BCBS. (2014). *Basel III: the net stable funding ratio*. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>
10. Board of Governors of the Federal Reserve System. (2023a). *Assets and Liabilities of Commercial Banks in the United States - H.8*. <https://www.federalreserve.gov/releases/h8/20230310/>

11. Board of Governors of the Federal Reserve System. (2023b). *Review of the Federal Reserve's Supervision and Regulation of Silicon Valley Bank*. <https://www.federalreserve.gov/publications/2023-April-SVB-Evolution-of-Silicon-Valley-Bank.htm>
12. Board of Governors of the Federal Reserve System. (2023c). *Financial Stability Report*. <https://www.federalreserve.gov/publications/2023-may-financial-stability-report-overview.htm>
13. Clair, S. L., Touhey, A. T. in Turbeville, L. J. (2009, 25. maj). *Nowhere to Go but Up: Managing Interest Rate Risk in a Low-Rate Environment*. <https://www.fdic.gov/bank-examinations/nowhere-go-managing-interest-rate-risk-low-rate-environment>
14. Congdon, T. in drugi. (2009). *The Failure of Northern Rock: A multi-dimensional Case Study*, 2009(1), 16–27. SUERF - The European Money and Finance Forum, Vienna. <https://hdl.handle.net/10419/163485>
15. Corbet, S. in Larkin, C. J. (2023). *The Implications of the Silicon Valley Bank Collapse*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4640800>
16. Diamond, D. W. (1991). Debt Maturity Structure and Liquidity Risk. *The Quarterly Journal of Economics*, 106(3), 709–737. <https://doi.org/10.2307/2937924>
17. Diamond, D. W. in Rajan, R. G. (2001). Liquidity Risk, Liquidity Creation, and Financial Fragility: *A Theory of Banking*. *Journal of Political Economy*, 109(2), 287–327. <https://doi.org/10.1086/319552>
18. Evropska centralna banka. (2025). *Evropski sistem finančnega nadzora*. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/esfs/html/index.sl.html>
19. Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC. (2023a). *The History of FDIC*. <https://www.fdic.gov/90years>
20. Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC. (2023b). *Figure 2.1 Uninsured Deposits Are Growing as a Share of Domestic Deposits*. <https://fdic.gov/analysis/figure-21-uninsured-deposits-are-growing-share-domestic-deposits>
21. Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC. (2025). *Bank Failures in Brief – Summary*. <https://www.fdic.gov/resources/resolutions/bank-failures/in-brief/index>
22. Federal Reserve Bank of New York. (2022). *Quarterly Trends for Consolidated U.S. Banking Organizations First Quarter 2022*. [https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/banking\\_research/QuarterlyTrends2022Q1.pdf?hash=646583BCC9A5EEE07B3A2277E8B420E3&sc\\_lang=en](https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/banking_research/QuarterlyTrends2022Q1.pdf?hash=646583BCC9A5EEE07B3A2277E8B420E3&sc_lang=en)
23. Feldberg, G. (2023a, 27. marec). *Lessons from Applying the Liquidity Coverage Ratio to Silicon Valley Bank*. <https://som.yale.edu/story/2023/lessons-applying-liquidity-coverage-ratio-silicon-valley-bank>
24. Feldberg, G. (2023b, 4. april). *Silicon Valley Bank's Liquidity, Part Two: What About the Net Stable Funding Ratio?* <https://som.yale.edu/story/2023/silicon-valley-banks-liquidity-part-two-what-about-net-stable-funding-ratio>
25. Financial Stability Board. (2023). *2023 List of Global Systemically Important Banks*. <https://www.fsb.org/uploads/P271123.pdf>

26. Garcia, G. (2000). *Deposit Insurance: Actual and Good Practices*. [https://www.researchgate.net/publication/351066952\\_Deposit\\_Insurance\\_Actual\\_and\\_Good\\_Practices](https://www.researchgate.net/publication/351066952_Deposit_Insurance_Actual_and_Good_Practices)
27. Heffernan, S. (2005). *Modern Banking*. John Wiley & Sons Ltd.
28. Hidden Value Gems. (2023, 12. marec). *The SVB collapse, what's next*. <https://hiddenvaluegems.com/newsletter/tpost/tvfj31h7o1-the-svb-collapse-whats-next>
29. Huang, Z. (2023). Analysis of Silicon Valley Bank Bankruptcy from the Perspective of Risk Management. *Financial Engineering and Risk Management*, 6(3), 75–80. [https://www.clausiuspress.com/assets/default/article/2023/05/10/article\\_1683692112.pdf](https://www.clausiuspress.com/assets/default/article/2023/05/10/article_1683692112.pdf)
30. Mustafa, O. A. O. (2023). SVB Failure: Causes and Results on Banking Industry. *International Journal of Economics and Financial Research*, 9(2), 9–19. [https://www.researchgate.net/publication/372718601\\_SVB\\_Failure\\_Causes\\_and\\_Results\\_on\\_Banking\\_Industry](https://www.researchgate.net/publication/372718601_SVB_Failure_Causes_and_Results_on_Banking_Industry)
31. United Kingdom Parliament House of Commons: Treasury Committee. (2008). *The run on the Rock*. <https://elischolar.library.yale.edu/ypfs-documents/14251>
32. International Association of Deposit Insurers – IADI. (2023). *IADI Annual Report: Financial Year 2022/2023*. <https://www.iadi.org/uploads/IADI20Annual20Report202022-2023.pdf>
33. International Financial Reporting Standards Foundation – IFRS. (2025). *IFRS 9 Financial Instruments*. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/#about>
34. James, C. (1991). The Losses Realized in Bank Failures. *The Journal of Finance*, 46(4), 1223–1242. <https://doi.org/10.2307/2328857>
35. King, P. in Tarbert, H. (2011). Basel III: An Overview. *Banking & Financial Services Policy Report*, 30(5). [https://www.weil.com/~media/files/pdfs/Basel\\_III\\_May\\_2011.pdf](https://www.weil.com/~media/files/pdfs/Basel_III_May_2011.pdf)
36. Labonte, M. (2023). *Who Regulates Whom? An Overview of the U.S. Financial Regulatory Framework*. <https://sgp.fas.org/crs/misc/R44918.pdf>
37. Lee, J. in Wessel, D. (2023, 21. marec). *How does deposit insurance work?* <https://www.brookings.edu/articles/how-does-deposit-insurance-work/>
38. Office of Inspector General. (2023). *Material Loss Review of Silicon Valley Bank*. <https://oig.federalreserve.gov/reports/board-material-loss-review-silicon-valley-bank-sep2023.htm#:~:text=SVB%20went%20into%20receivership%20and,Fund%20an%20estimated%20%2416.1%20billion.>
39. Securities and Exchange Commission – SEC. (2013). Interest rate risk — When Interest rates Go up, Prices of Fixed-rate Bonds Fall (*SEC publication No. 151*), 6(13). [https://www.sec.gov/files/ib\\_interestraterisk.pdf](https://www.sec.gov/files/ib_interestraterisk.pdf)
40. Smaga, P. (2014). The Concept of Systemic Risk. *Systemic Risk Centre Special Paper No 5*. The London School of Economics and Political Science. <https://ssrn.com/abstract=2477928>

41. Silicon Valley Bank – SVB. (2003, 17. oktober). *Silicon Valley Bank Celebrates 20 Years of Dedication to Entrepreneurs*. <https://www.svb.com/news/company-news/silicon-valley-bank-celebrates-20-years-of-dedication-to-entrepreneurs/>
42. SVB Financial Group. (2021). *SVB Financial Group Annual Report 2020*. <https://ir.svb.com/financials/annual-reports-and-proxies/default.aspx>
43. SVB Financial Group. (2023b). *2023 Proxy Statement*. <https://d18rn0p25nwr6d.cloudfront.net/CIK-0000719739/7d992e5b-9272-4bc8-a5cf-5a8c6b8c5251.pdf>
44. Trading Economics. (2025a). *United States Fed Funds Interest Rate*. <https://tradingeconomics.com/united-states/interest-rate>
45. Trading Economics. (2025b). *United States Inflation Rate*. <https://tradingeconomics.com/united-states/inflation-cpi>
46. Van Greuningan, H. in Bratanovic, S. B. (2009). *Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management, Third Edition*. The World Bank.